

Božič 1990

STANKO ŽERJAL

»N'coj je an ljep večer,
jutr' bo an zàuber dan ...«

V knjižni slovenščini bomo rekli, upo-
števajoč tudi tisti ne brezpomembni člen
ali spolnik »an/en« takole: Nocoj je prav
lep večer, jutri bo prav vèder dan.

Tam nekje od začetka tega zdaj že umi-
rajočega leta si pojem te verze iz ljudske
poezije zaradi prelomnih dogajanj med U-
ralom in Triglavom in med Baltikom ter
Jadranom. Za naš slovenski prostor sem si
jih ponavljal ob proglasitvi pluralističnih
volitev v Sloveniji in sem jih po tistih vo-
litvah tudi javno povedal. Tudi napoved
slovenskega plebiscita me je utrdila v pre-
pričanju, da doživljamo res lep večer. Po-
sebnost pa sta me ogrela v upanju na nov,
izbrano vèder dan dva vzporedna dogodka
na stičišču avgusta in septembra: 1. pre-
rast tržaške Drage v zametek Svetovnega
slovenskega kongresa in 2. javni, slovesni,
množični izhod iz katakomb z množično
religiozno manifestacijo ob glasni molitvi
in liturgiji in čudežih na javnem stadionu
Olimpia v Ljubljani.

Nisem edini, ki me zadnji dve leti sprav-
ljata v omotičnost. Mar sem zašel v sladke
sanje po petdesetletni budni noči? Ali pa
sem vso petdesetletno noč brez vedrih ju-
ter, brez lepih večerov prebil v grozljivih

ZARADI BOŽIČNIH IN NOVO-
LETNIH PRAZNIKOV BO PRIHOD-
NJA ŠTEVILKA NOVEGA LISTA
IZŠLA V ČETRTEK, 10. JANUAR-
JA 1991.

Uredništvo in uprava

sanjah? Pravijo, da nisem sanjal doslej in
ne sanjam danes, ampak da se po pretres-
ljivi stvarnosti akopalptične dobe zdaj
prebujajo nov svet, novo živlejnje. Celó izob-
čeni grobovi se prebujajo. Zdaj se vsi s
polnimi pljuči oddihujemo.

Koledar pa me opozarja na praznik v
bližnjih dneh. Čemu bi mogle bolj pristno
veljati besede o lepem večeru in vedrem
dnevu kakor prav vsebini božičnega praz-
nika?

Te dni, nam bo zopet kot vsako leto
za božič zadonela iz malone vseh zvočnih
objavljajnikov nežna pesem o sveti noči, ki
so jo angeli z nebes razsvetlili in v njej
oznanili človeštvu nov dan, ker je Devica
rodila čudežno Dete v odrešenje ljudi. Ti-
sta noč je rodila človeštvu vèder, svetel
dan. Nemalokrat so v zgodovini mrakovi

dalje na 15. strani ■

SV. VIŠARJE V SNEGU

fto M. MAGAJNA

* Sodelavcem, naročnikom,
bralcem in vsem Slovencem
želi vesele božične praznike
in uspešno novo leto 1991

NOVI LIST

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 23. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Roanju; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Vidkove sanje« (Zora Tavčar); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Sport in glasba; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 24. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Doživljati rojstvo; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenska lahka glasba; 12.40 Božične pesmi. Mešani zbor Milan Pertot iz Barkovlj; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Tako ali drugače?«; 16.00 Koncert božičnih pesmi. Otroški zbor Ladjica, dekliški zbor Devin, moški zbor Fantje izpod Grmade; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Luigi Santucci: »Carovničin sin«, radijska igra; 19.00 Večerni radijski dnevnik; 19.30-01.00 SVETI VEČER NA RADIU TRST A; 19.30 Božični koncert v cerkvi sv. Jerneja na Opčinah; 20.30 Nocoj nisi sam; 23.00 Kratka poročila; 23.30 Božični pogovor; 24.00 Polnočnica iz Štmavra.

■ TOREK, 25. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Roanu; 10.00 »Angelček z zlomljeno perutjo« (Lučka Susič); 10.30 Koncert v stolnici sv. Justa v Trstu; 11.10 Božične razglednice; 12.30 Božični pogovor; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Vesel božič in srečno novo leto; 16.30 Ta dan je tudi moj — božič v zavesti mladih ljudi; 18.00 Zora Tavčar: »Portret organista Simona«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 26. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 10.00 Mladinski oder: »Božični večer« (Lojzka Lombar); 10.25 Bachovi kantati za prvi in drugi božični dan; 12.00 Glej, ka jješ; 12.40 Božične pesmi Lojzeta Bratuža; Dekliški zbor Alenka iz Števerjana; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.00 Zora Tavčar: »Portret organista Simona«; 16.00 Koncert božičnih pesmi; 17.10 »Naš športnik«, neposreden prenos iz Soodenja; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 27. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Spomini Henrika Tume; 9.30 Čas trobentic in čas kostanja; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Božične pesmi: Mešani zbor Francišek Borja Sedej; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Zenski zbor Pro musica iz Nyiregyhaze na Madžarskem; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Jugoslavija 1941-1945; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 28. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 To je življenje; 12.00 Iz filmskega sveta; 12.40 Božične pesmi: Dekliški zbor Devin, vodi Herman Antonič; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »To pa si velja zapomniti!«; 14.30 Od Milj do Devina; 16.00 Osebnost Giuseppa Tartinija; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 29. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Vraže in čarovnije pri nas; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v stolnici sv. Justa v Trstu, organist Hubert Bergant; 12.00 Rezija in Kanalska dolina; 12.40 Božične pesmi: Mešani zbor Sv. Jerneja iz Opčin; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Spreminjanje etnične strukture v Jugoslaviji; 18.00 Zvonimir Bajsić: »Goljufak«, radijska komedija; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Plebiscit - velik izziv časa

Letošnji božični prazniki bodo v Sloveniji vsekakor potekali v znamenju plebiscita o slovenski samostojnosti, ki bo 23. decembra. Kaj plebiscit pomeni za Slovence, kako in zakaj je do njega prišlo, je izredno široka tematika, o kateri bodo prihodnji zgodovinarji slovenstva zagotovo napisali debele knjige. Mi, ki ta čas živimo in doživljamo, seveda ne moremo dohajanja ocenjevati na način nepristranskega zgodovinarja, temveč kot sodobniki in soustvarjalci tega časa.

Iz najširše zgodovinske perspektive gledano, lahko rečemo, da je razpis plebiscita nekakšen logičen zaključek večstoletnega stremljenja slovenskega naroda po svobodi in neodvisnosti, ki je v slovenski kolektivni zavesti tlelo vse od razpada Karantane, prve slovenske države. Prvi, ki je spet razpihal komajda še tlečo žerjavico slovenske samobitnosti po razpadu Karantane, je bil Primož Trubar (1508-1586). Od njegove prve knjige, napisane v slovenščini, je ponovno oživiljeni slovenski duh doživljal zgodovinske zmage in poraze, vzpone in padce. Toda zli usodi navkljub, ki mu je v dolgoletnem obdobju brez svoje lastne države vzela pretežni del nacionalnega ozemlja, je slovenski duh kot ptič Feniks vstal izpod pepela in uspel ustvariti in utrditi zametke svoje nacionalne države.

Plebiscitno dejanje, če bo uspešno — v kar pa v tem trenutku ne gre dvomiti — seveda ne bo zadnje dejanje osamosvajanja, saj Slovenijo po plebiscitu vsekakor čaka še težavno razčiščevanje odnosov z

jugoslovansko federacijo. Tudi na evropskem in svetovnem planu bo težav ničkoli, saj zlasti svetovne velesile še vedno ne vejo prav, kako gledati na emancipacijske težnje malih narodov. Ne nazadnje bo osamosvojitve Slovenije problem tudi zaradi notranjih razlogov, zlasti zaradi gospodarskega razsula kot dediščine skoraj polstoletne komunistične strahovlade. Gre nedvomno za velike izzive časa, ki terjajo velik pogum in veliko samozavest. Toda — usoda je na strani pogumnih, je Zlobec mlajši ponovil poslancem slovenske skupščine na dan sprejetja zakona o plebiscitu.

Dejanje, kot je nacionalna osamosvojitve, ne more biti zgolj racionalno dejanje, zgolj stvar računice. Toda, tudi če gledamo na zadevo strogo razumsko, je osamosvojitve Slovenije zgodovinska nuja. Živeti pod skrbništvom je do neke mere lahko udobno, pri tem je treba vzeti v zakup, da ima skrbništvo tudi svojo ceno. Cena, ki jo je slovenski narod moral plačevati Jugoslaviji, pa je bila iz leta v leto večja. In tu ne gre zgolj za denar. Slovenskemu narodu je ob migracijskih gibanjih znotraj Jugoslavije in ob zavestnih težnjah po ustvarjanju uniformne jugoslovanske kulture pretil počasen, a zanesljiv konec. Zgodovinsko gledano je sedanjí čas nemara zadnji čas, v katerem plebiscit še lahko uspe, saj v neki prihodnosti, v kateri bi bil gospodarski položaj sicer lahko boljši, v Sloveniji preprosto ne bi bilo več dovolj Slovencev, ki bi si lahko želeli svojo državo.

Janez Vuk

Z manjšinami v Evropo!

Ob koncu leta radi delamo bilance vseh vrst. Politika, kultura, šport, gospodarstvo, socialno življenje — vse to je seveda v ospredju javnega zanimanja in zato tudi predmet letnih obračunov. Kot pripadniki narodne manjšine in znotraj nje zavestnega samostojnega nastopanja seveda razmišljamo o vseh plateh svojega delovanja.

To velja tudi za vprašanje medmanjšinske povezave tako v Italiji kot v Evropi. Leto, ki je za nami, je bilo vsekakor bogato v tem okviru. Predstavniki slovenske stranke so aktivno posegali v to stvarnost. Redno so se udeleževali skupnih sej, javnih zasedanj o manjšinskem vprašanju itd. Pisali so poročila, članke in drugo in s tem seznanjali druge o slovenskem narodno-političnem trenutku v Italiji. Naj tu omenimo le stalne stike z manjšinskimi političnimi predstavništvi pri nas. Gre za koordinacijo evropske liste »Federalizem«, ki je nastopala na zadnjih evropskih volitvah. Union Valdôtaine, Partito Sardo d'Azione, Slovenska skupnost, nato okcitansko, furlansko, južnotirolsko, beneško in južno gibanje — vse te sile si v enotnem nastopu za vedno večjo medmanjšinsko povezavo prizadevajo za kar se da redne stike. Spomladi prihodnjega leta je predvideno večje študijsko zborovanje na Sardiniji, ki naj bi še bolj poglobilo vsa vprašanja v zvezi z manjšinskim bojem v Italiji

Prav tako je pomembna prisotnost na širšem evropskem forumu, saj prav z manjšinsko politiko in stiki najlaže prodremo tudi v politično Evropo. In tudi na tem področju je zlasti delo slovenske manjšinske stranke plodno in pestro. Njeni predstavniki se udeležujejo raznih srečanj tudi z manjšinami izven Italije. Naj spomnim na letošnjo spomladansko zasedanje Evropske svobodne zveze (Alliance Libre Européenne - ALE) v Bruslju. Ta organizem povezuje med seboj skoraj vse politične stranke in gibanja držav-članice Evropske gospodarske skupnosti. Od Ircev in Škotov mimo Frizijcev in Flamcev, pa spet Baskov in Kataloncev, nato Korzičanov in Bretoncev in seveda Sardincev, Slovencev, Valdostancev in Okcitancev ter Furlanov — da omenim glavne evropske manjšinske skupnosti znotraj EGS. Bruseljsko zasedanje je bilo zanimivo in pomembno tudi za nas Slovence, saj smo tam iznesli glavne izseke naše današnje manjšinske stvarnosti, opozorili pa smo tudi na pravkar rojeno mlado demokracijo v republiki Sloveniji. Taka srečanja so vsekakor zelo pozitivna, saj se na njih vedno bolj spletajo vezi medevropskega manjšinskega sodelovanja in poznavanja.

Pred nami je Evropa '92. Ne gre tu samo za politično in gospodarsko Evropo dr-

dalje na 14. strani ■

Pogovor z deželnim poslancem Bojanom Brezigarjem

»Vseslovenska povezava je potrebna in koristna«

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je po splošni oceni eden najbolj delavnih članov deželnega zbora Furlanije Julijske krajine in trenutno gotovo najbolj znan politik med zamejskimi Slovenci. Nič čudnega ni zato, če ga njegovi in naši politični nasprotniki (ob škodoželjnem nasmihanju slovenskih zavistnežev) skoraj dnevno napadajo po tisku. Tako je na dan, ko pišemo te vrstice, tudi novi italijanski tržaški dnevnik Trieste Oggi z mastnim naslovom objavil vest (sicer staro), da zahtevajo misovci njegov odstop (B. Brezigar je tudi podžupan in odbornik za finance v devinsko nabrežinski občini), češ da je odgovoren za gospodarski in finančni zlom občine.

Začnimo najprej pri tej zadevi. Za kaj pravzaprav gre oziroma kateri so tvoji »grehi«, zaradi katerih novofašisti zahtevajo tvoj odstop?

Vsa zadeva je dokaj enostavna. V zadnjih letih smo v občini opravili veliko dela. V infrastrukturi in javna dela smo investirali skoraj petnajst milijard lir: za razsvetljavo, kanalizacijo, metanizacijo, pokopališča v Nabrežini in v Sesljanu, razširitev županstva, popravila šol, asfaltiranje cest, Bridarjevo hišo v Devinu, sedež konzulte v Šempolaju in še bi lahko našteval. Vse to stane in kljub velikim prispevkom, ki jih je občina prejela, je treba posojila odplačevati. Dohodki so čedalje manjši, država le delno krije stroške in odtod vedno težje finančno stanje. Poleg tega smo v zadnjih letih znatno okrepili storitve: nov šolski avtobus, pomoč ostarelim na domu, podaljšan pouk v otroških vrtcih, financiranje poletnih centrov. Tudi to stane. In končno so tu še nekatere kulturne pobude, začeni z dvatisočletnico kamnolomov, kar seveda prav tako stane.

Obstajala je druga pot: da ne bi naredili nič, kot nekatere druge ustanove samo sprejemajo resolucije. Mislim, da bi bili naši občani bolj kritični do nas, če ne bi opravili svoje dolžnosti.

Sicer pa, ob stanju zadolženosti javnih uprav v Italiji, naša občina še zdaleč ni med najslabšimi. Popolnoma jasno pa je, da neofašisti izkoriščajo tudi te aspekte za ostro kampanjo proti meni. Obžalovanja vredno pa je, da jim tudi drugi nasedajo.

Po tvojem županovanju se stanje v devinsko-nabrežinski občini v narodnostnem pogledu slabša, kar je še najbolj razvidno iz vsebine znane pisma župana Locchija notranjemu ministru o dvo oziroma enojezičnih osebni izkaznicah. Ali se ti ne zdi, da je bila izbira Ssk po zadnjih volitvah morda nepravilna?

Izbira Slovenske skupnosti je bila zelo težka in boleča, a je bila neizbežna. Mi smo verjeli in še verjamemo, da je v občini, kakršna je naša, mogoče graditi sožitje in ustvariti drugačne odnose med Slovenci in Italijani, kar bi bilo koristno za oboje. Do pred kratkim je bilo tudi sodelovanje s KD nastavljen na tej osnovi. Očitno pa je Krščanska demokracija ubrala drugačno pot: pismo gospoda Locchija je živ dokaz. To, in pa intervju župana tržaškemu dnevniku v prejšnjem tednu pričata, da je KD v zadnjih mesecih stopila na pot izrazito nacionalistične politike, ki jo vodijo nekateri krajevni istrski begunci, ki svoje begunstvo še vedno doživljajo z vzdušjem sovraštva do Slovencev. To pa za ob-

čino, kjer so Slovenci avtohtono prebivalstvo, ni samo nesprejemljivo, ampak tudi žaljivo.

Da se povrnem k vprašanju. Po volitvah smo ugotovili, da ni bilo pogojev za ponovno izvolitev slovenskega župana. Nadaljevali smo po poti sodelovanja z namenom, da bi preprečili razkol med prebivalci. Locchi nam je ta namen preprečil. Škoda, kajti plačalo bo vse naše prebivalstvo.

Kako si razlagaš tolikšno obotavljanje pri pristojnih deželnih oblasteh glede rešitve vprašanja obrtniške cone pri Sesljanu, za uresničenje katere so se bile obvezale vse večinske stranke? Se ti ne zdi, da težave niso samo ekološke ali naravovarstvene, temveč tudi druge (predvsem narodnostne) narave, glede na narodno pripadnost večine zainteresiranih obrtnikov?

Morda, morda pa tudi ne. Mislim, da gre v tem primeru predvsem za politiko zadovoljevanja raznih sektorjev tržaške družbe. Ker je dežela odobrila načrte za sinhrotron in Sesljski zaliv, skuša zadovoljiti naravovarstvenike z obljubami o Kraškem parku in s preprečevanjem dru-

gih posegov, kot je tudi naša obrtniška cona. Slovenci pa ne moremo dvakrat plačevati davka za iste posege, prvič, ker smo bili razlašeni, drugič pa, ker ne moremo razvijati svojih dejavnosti.

Ali se ti ne zdi, da bi morali Slovenci predvsem v zvezi s to zadevo opozoriti javnost na pravi pravcati ekološki in naravovarstveni škandal, ki ga je oblast bila zagrešila z izgradnjo naselij za istrske prebežnike na robu tržaškega Krasa (od Padrič, Opčin, Proseka, Križa do Sesljanu in izvira Timave pri Stivanu). S tem je bila povsem izmaličena naravna krajinska podoba in prizadeta nepopravljiva škoda, ki se niti zdaleč ne more primerjati z razmeroma majhno žrtvijo, ki jo bo od narave terjala uresničenje obrtniške cone v devinsko-nabrežinski občini. Sovražna politika do avtohtonega slovenskega prebivalstva bi se v sicer drugačni obliki v primeru neuresničenja te cone nadaljevala.

Točno, prav za to gre. Dolga nit se vleče že desetletja, vedno na škodo slovenskega prebivalstva. Mi tega postopka ne bomo zaustavili, lahko ga po svojih močeh zaviramo. Dosegli smo tudi

pomembne uspehe, verjetno jih bomo še dosegli. Ena od možnih poti je prav v ustvarjanju mirnega vzdušja sožitja in sodelovanja in še verjamemo, da imamo kot manjšina samo to pot pred seboj. Danes smo v Nabrežini naleteli na hudo oviro, vendar tudi ta ni nepremostljiva. Seveda je treba odpraviti osnovne ovire, odtod neizbežnost odločitve, da Ssk zahteva odstop župana Locchija.

Kdo bo po tvojem upravljal Kraški park in kdo bo načrtoval razvoj Krasa, oziroma izvajal ta načrt? Kakšen odmev je imela vrsta informativnih sestankov, za katere je dala pobudo Mladinska sekcija Slovenske skupnosti?

Akcija, ki jo je Slovenska skupnost izvedla v zvezi s Kraškim parkom, je požela velik uspeh. Množična prisotnost prebivalstva na številnih sestankih po naših vaseh je živ dokaz, da gre za vprašanje, ki je za naše ljudi bistvenega pomena; obenem pa je to tudi odraz zaskrbljenosti, ki vlada v zvezi z novim osnutkom zakona o Krasu. Seveda, bistvo je, kdo bo načrtoval in kdo upravljal Kraški park. Tu mislim, da je treba zapati to nalogo ustanovi, ki v največji meri zastopa naše prebivalstvo, to je Kraški gorski skupnosti. S tem ne bomo rešili vseh problemov, vendar bomo nastavili odnose tako, da bomo lahko sedaj in v bodoče vplivali na razvoj našega narodnega ozemlja.

Kateri ukrep ali dogodek v deželnem zboru leta 1990 bi po tvojem zaslužil, da se omeni ob izteku leta?

Zaradi hudih notranjih sporov v obeh največjih strankah, KD in PSI, je bila dejavnost deželnega zbora skromna in o pomembnih vprašanih sploh nismo razpravljali. Kar pa zadeva vprašanje Slovenske skupnosti se mi zdi potrebno poudariti predvsem popravek k zakonu o turizmu, v katerem je deželni svet na moj predlog sprejel vključitev treh slovenskih občin na Tržaškem v območje, za katero je pristojna tržaška Turistična ustanova. S tem je bila prekinjena politika strogega ločevanja med mestom in podeželjem na področju turizma.

Znano je, da od blizu in aktivno spremljaš tudi manjšinsko problematiko drugod po Evropi in da se redno udeležuješ manjšinskih mednarodnih srečanj. Kaj bi ob tem povedal?

Tudi tu bom zelo kratek. Pri vsej svoji dejavnosti v okviru evropskih institucij, ki se ukvarjajo z manjšinsko problematiko, sem si pridobil vtis, da je res Italija tista država, v kateri so manjšine najbolj zapostavljene in diskriminirane in v kateri še obstajajo antični prejudici do vsakogar, ki govori drug jezik. V domala vseh ostalih evropskih državah obstaja vsaj vidna volja, da se ta vprašanja rešujejo na stvarni osnovi v korist vrednotenja kulturne identitete manjšine.

Na koncu še beseda o Svetovnem slovenskem kongresu. Vemo, da si predsednik mednarodnega pripravljalnega odbora in da te je to delo precej zaposlilo. Spričo razpisa plebiscita v Sloveniji je po mnenju nekaterih slovenski svetovni kongres stopil nekoliko v ozadje. Kaj ti meniš oziroma kako je s pripravami na napovedano zasedanje tega zbora in v čem je Svetovni slovenski kongres pomemben za Slovence v Italiji?

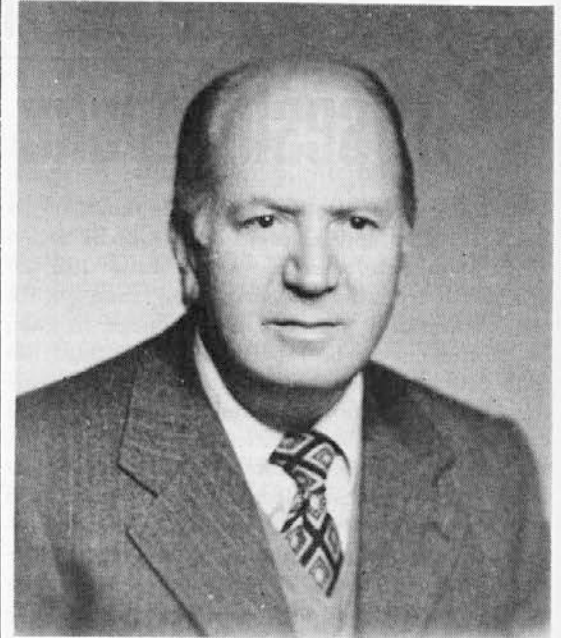
Ob 10-letnici smrti Stanka Devetaka

Kot že vrsto let poprej je tudi decembra 1980 naš Stanko vneto iskal člane in prijatelje domačega društva »Igo Gruden«, da bi v društvenih prostorih skupaj pričakali novo leto ob domači hrani in kapljici ter predvsem v domači družbi. Da, prav domača družba mu je bila najdražja, saj je kot velik družabnik, organizator in veseljak čutil potrebo, da se združujemo, ker je bil prepričan, da prav v domačem krogu najlažje in najpristnejše utrjujemo zavest skupnosti, pa najsi bo to vaška ali narodna! Tisto noč, potem ko je uspešno s plesom začel novo desetletje, se je tiho umaknil na svoj dom, ker se ni počutil dobro. Malokdo je to opazil, nihče pa si ni niti od daleč pričakoval, da se bo čez skopih nekaj ur poslovil od družine, prijateljev, vaške in celotne zamejske skupnosti.

V teh dneh se ga prijatelji s hvaležnostjo spominjamo in prav je, da tudi mlajšim osvetlimo njegov svetel lik enega buditeljev in narodnih delavcev še »starega tipa«. Stanko je bil rahlega zdravja, a ga to ni oviralo, da bi aktivno sodeloval v NOB-ju in da bi se vsestransko razdaljal v vaškem kulturnem življenju. Moj osebni spomin nanj sega v medvojne čase, ko me je malega otroka mama prvič peljala k brivcu. »Veš, ostrigel te bo gospod Stanko, da ne boš več podoben deklici (do tedaj sem namreč imel dolge kodraste lase, mami v ponos, sebi v žalost!). Glej, da ne boš jokal in da se boš držal moško«. mi je pravičila mama. Ves strah je izginil, ko me je

igralec ali pevec pri vsaki vaški pobudi. Izredno ga je bolelo mrtvilo, ki je za nekaj let nastalo po kominformu. Skupaj s skupino mladih je z vso vnemo pristopil zraven, ko se je oživljalo kulturno življenje v zgodnjih šestdesetih letih. Bil je glavni pobudnik ustanovitve moškega zbora »Igo Gruden«, v društvu je izmenoma zasedal najrazličnejše funkcije: od predsednika, ko tega mesta nihče ni hotel sprejeti, do kulturnega referenta, navadnega odbornika in sploh človeka, ki je bil vedno na razpolago. Našega Stanka je odlikovala premočrtnost in brezkompromisnost v važnih zadevah, čeprav je bil vedno pripravljen na dialog, vendar ne da bi se odrekel niti za ped načelnim stališčem. Naj spomnim le na njegovo pokončnost in zavzetost, ko smo se (žal neuspešno!) borili za dostojen društveni sedež; ko smo skušali prepričati ostala društva o neprimerčnosti pristopa slovenskih kulturnih društev v italijansko združenje, tudi če »napredno« ARCI. Takrat nam je tudi po njegovi zaslugi uspelo preprečiti ta korak, danes so žal (vsaj zame) prevladali partikularni interesi ali nasveti, da se je ena naših najvažnejših zvez vključila v ta »napredni« italijanski krog, morda zato, da ponovno dokažemo svojo »odprtost« (komu? samim sebi?). Se bi lahko našteval njegove zasluge, a mislim, da prijatelj Stanko ne bi bil s tem zadovoljen. Raje naj poudarim njegove velike zasluge za ustanovitev in napredek pevskega zbora, kot tudi za vrsto prireditev, od dramskih nastopov do kulturnih večerov in gostovanj. To ga je najbolj veselilo, za to je pravzaprav živel.

Moški pevski zbor, kot slišimo, se mu misli oddolžiti s celovečernim koncertom, ki bo posvečen tudi spominu le par mese-

cev pred njim umrlemu pevovodji Sergiju Radoviču. Ta prvi predsednik obnovljenega društva Igo Gruden in prvi pevovodja (prav na Stankovo prigovarjanje) domačega društvenega zbora ima tudi velike zasluge, zlasti za kakovostno rast zbora in za veliko mero potrpljenja, ki ga je zlasti v začetnih letih imel s pevci. Ne mislim obnavljati poti pevskega zbora, ki je nihala med uspehi in krizami. Rad bi le poudaril, da danes po krajšem kriznem molku pevski zbor ponovno vadi pod domačim vodstvom. Domačin, prof. Aleksander Rojc je z veliko vnemo sprejel vodstvo zbora v zelo kritičnem trenutku. S svojo strokovnostjo in znano nabrežinsko trmo je v relativno kratkem času dosegel vidne uspehe. Na tak način se je domače društvo in zbor posebej na najlepši način oddolžilo spominu Stanka Devetaka in seveda prvega pevovodje Sergija Radoviča.

Antek

Zaščita Krasa in domače prebivalstvo

Mladinska sekcija Slovenske skupnosti je v zadnjih tednih v sodelovanju s strankino urbanistično komisijo in z njenimi teritorialnimi organizacijami priredila vrsto informativnih sestankov po vaseh tržaškega in goriškega Krasa na temo »Kraški park in domače prebivalstvo«. Na sestankih, ki so bili večinoma dobro obiskani, je bil govor o vse večjih urbanističnih omejitvah, ki jih deželna uprava uvaja na območju Krasa, ter še zlasti o zakonskem osnutku za ustanovitev Kraškega parka, ki ga pripravlja deželni odbor, točneje deželni odbornik za prostorsko načrtovanje Gianfranco Carbone (PSI).

Celotno pobudo mladinske in drugih organizacij Ssk preveva predvsem skrb, da pod krinko naravovarstvenih ukrepov ne bi dejansko dokončno odtujili kraško zemljo slovenski narodnostni skupnosti, ki na njej avtohtono živi. Naravovarstveni ukrepi so sami po sebi potrebni, toda pri njihovem sprejemanju bi morali upoštevati nekaj temeljnih načel. Tako bi npr. morali vseskozi imeti pred očmi, da je Kras naravna in kulturna celota, ki jo je treba zaščititi in ovrednotiti v vseh njenih razsežnostih, od prirodne in krajinske do arhi-

tektonske ter narodnostne oziroma jezikovne. Zaščita okolja naj bo nadalje aktivna in naj bo pri njej v največji možni meri aktivno soudeleženo krajevno prebivalstvo s svojimi neposrednimi predstavniki. To bi se moralo odražati tudi v tem, da bi za načrtovanje in upravljanje parka morala biti pristojna oziroma imeti bistveno besedo ustanova, kot bi lahko bila Kraška gorska skupnost, v kateri je neposredno prizadeto prebivalstvo zadovoljivo zastopano.

Nujno bi nadalje bilo, da zaradi zaščite Krasa ne bi prišlo do nadaljnjih razlaščenj, ampak da bi lastniki zemljišč prejeli odškodnine za splošne in specifične omejitve svoje lastninske pravice. Hkrati z ustanavljanjem parka bi bilo potrebno, da bi deželna uprava sprejela tudi ukrepe za spodbujanje tradicionalnih gospodarskih dejavnosti in sploh za družbeno-gospodarski razvoj Krasa ter da bi pri tem upoštevali tudi razvojne možnosti, ki naj bi jih za celotno območje odpirala Center za znanstvene in tehnološke raziskave pri Padričah na eni strani in turistično središče v Sosljanskem zalivu na drugi. Zakon

dalje na 7. strani ■

mladenič (zame gospod) Stanko sprejel s šaljivimi besedami, primernimi otroku. Drugi spomin sega v povojna leta, ko je Stanko v domačem društvu Nabrežina igral v novi dvorani veseloigro »Pri belem konjičku«. Od tedaj je tudi zame, kot za starejšo, postala njegova brivnica središče, kjer si vedno slišal kaj novega, kjer je vsakomur postregel s primernim dovtipom, kjer je s starejšimi politiziral in izražal vso svojo skrb za naš narodni obstoj in za kulturno mrtvilo v vasi. Sodeloval je kot

Solidarnost Ssk ob plebiscitu

Slovenska skupnost izraža polno solidarnost glavnini slovenskega naroda v zgodovinskem trenutku, ko s plebiscitom samostojno in samozavestno odloča o svoji poti. Slovenci v Italiji smo del slovenskega naroda, zato skupno z njim čutimo, izražamo zaskrbljenost in upanje. Jasno je, da kot državljani republike Italije, ki spoštujemo ustavo, in kot pripadniki manjšinske skupnosti, ki ima svojo posebno zgodovino in vlogo, nimamo istih odgovornosti in nalog kot rojaki v matični Sloveniji, vendar imamo pravico, da izrekamo svoja mnenja in podpiramo stoletne težnje po samostojnosti in neodvisnosti. Zlasti pa želimo rojakom izpričati, da smo povezani in skupno čutimo, ko hočejo sami odločiti o sebi.

To stališče je Slovenska skupnost oblikovala na seji svojega deželnega tajništva v soboto, 15. decembra, v Nabrežini. Zato stranka odločno podpira pobudo za enotno deželno zborovanje vseh slovenskih komponent, ki je bilo sklicano za četrtek, 20. t.m., v Gorici in ki naj naše ljudi neposredno seznanjajo s cilji nedeljskega plebiscita v Sloveniji, izpriča pa tudi solidarnost vse manjšine.

Na seji deželnega tajništva, ki jo je vodil tajnik Ivo Jevnikar, so prisotni tudi odobrili predlog možnih dopolnil osnutka nove slovenske ustave, kar zadeva manjšinsko problematiko, kot ga je izdelala skupina strokovnjakov.

Govor je bil tudi o položaju v deželnem svetu Furlanije - Julijske krajine in o deželnih načrtih v zvezi z naravnim parkom na Krasu. Ssk potrjuje svoje zelo negativno stališče o dosedanjih osnutkih, ki so ga Mladinska sekcija, strokovnjaki, in krajevne sekcije Ssk že široko popularizirali po vsem prizadetem ozemlju.

Slovenska skupnost pozdravlja in sprejema javno iznešeni predlog, naj bi Slovenci sami pripravili svoj predlog o zakonu, ki naj obravnava zaščito in razvoj kra-

škega ozemlja. V ta namen je pripravljena nuditi strokovno in politično pomoč, v kratkem pa bo tudi formalno povabila zainteresirane komponente, strokovnjake in organizacije na skupni posvet o tem vprašanju.

Tajništvo je v nadaljevanju seje načelno vprašanje nove ureditve stalnih gledališč v Italiji, obširno pa je razpravljalo o organizacijskih in notranjih vprašanjih.

— 0 —

Zupnija sv. Jerneja in MEPZ SVETI JERNEJ z Opčin

vabita na BOŽIČNI KONCERT
ob 85-letnici skladatelja Ubalda Vrabca
na Božič, 25. decembra 1990, ob 17. uri
v župni cerkvi po slovesnih večernicah

Sodelujejo:

Zbori: »Vesela Pomlad« (vodi Franc Pohajač), MEPZ Primorec - Tabor (vodi Matjaž Šček), MOPZ in ŽEPZ Tabor (vodi Sveto Grgič), MEPZ Sveti Jernej (vodi Janko Ban), Martina Ozbič-flavta, Igor Košuta - klarinet, Zoran Lupinc - rog, Francesco Furlanich - fagot, Ivan Milič in David Lenisa - orgle.

Na programu so božične pesmi in kantata »Božični sijaj« Ubalda Vrabca na besedilo Vinka Beličiča. Božična misel Martina Repinc. Povezovala bo Maja Lapornik.

Gledališke kritike J. Peterlina v Društvu slovenskih izobražencev

V Društvu slovenskih izobražencev je bila v ponedeljek, 17. decembra, na sporedu predstavitev najnovejše knjige z naslovom »Slovensko tržaško gledališče 1945-1975«, v kateri so zbrane najpomembnejše gledališke kritike prof. Jožeta Peterlina. Delo je izšlo pri Mladiki. Uvodno besedo o Peterlinovem življenju in delu je napisal Marij Maver, ki je tudi sestavil izčrpno bibliografijo in zbral fotografsko gradivo, likovno pa je knjigo opremil slikar Edvard Žerjal. Bibliografijo za slovenski predvojni tisk je prispeval prof. Mirko Mahnič.

Avtorjevo življenjsko pot je na ponedeljkovem večeru orisal prof. Martin Jevnikar. Jože Peterlin, ki je 30 let spremljal predstave Slovenskega narodnega gledališča v Trstu (sedaj Slovenskega stalnega gledališča), se je rodil leta 1911 na Vinjem vrhu pri Beli Cerkvi (Novo mesto). Svoje gledališke kritike je začel objavljati že v dijaškem glasilu Straža v viharju, do leta 1945 pa je bil uradni kritik Ljubljanske Drame za dnevnik Slovenec. Tudi sam je bil nadarjen igralec. Že v mladih letih je nastopal na raznih odrih po Sloveniji, ko pa je ob koncu vojne prišel v Trst, je pri slovenskem radiu ustanovil Radijski oder in izšolal več nadarjenih igralcev. Prof. Jože Peterlin se je popolnoma vključil v tržaško življenje in prispeval k rasti kulture in narodne zavesti pri Slovencih v Italiji. S svojim nekdanjim sošolcem Vinkom Beličičem je vodil poskusno vpisovanje v tržaške slovenske srednje šole. Kasneje je poučeval na klasični gimnaziji, pri tem pa se ni nikoli izneveril svoji veliki ljubezni do odrske umetnosti. Poleg tega je ustanovil Slovenski kulturni klub,

Pevski zbori
FANTJE IZPOD GRMADE
DEKLIŠKI ZBOR DEVIN
OTROŠKI ZBOR LADJICA

vabijo
na tradicionalni
KONCERT BOŽIČNIH PESMI
ki bo na praznik sv. Stefana, 26. t.m., ob
17. uri v novi cerkvi v Stivanu.

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO OBDARILO POTREBNE OTROKE

Slovensko dobrodelno društvo je tudi letos, kot že 42 let, pred božičnimi prazniki obdarilo otroke osnovnih šol na Tržaškem. Učenci, ki so po mnenju učiteljskega osebja potrebni pomoči, so dobili to, kar najbolj potrebujejo — čevlje, obleke, perilo, šolske potrebščine, obutev itd. Nekatere družine so tako revne, da ne morejo plačevati svojim otrokom niti kosila. Tem plača Slovensko dobrodelno društvo tudi malice, nekaterim pa tudi naročnino na liste kot Pastirček, Galeb ali Ciciban. Društvo nudi prispevke tudi za šolsko udejstvovanje otrok iz revnih družin. Tisti, ki živijo v izredno težkih finančnih razmerah, pa dobivajo od Slovenskega dobrodelnega društva mesečne podpore.

revijo Mladika, sodeloval je pri ustanovitvi Društva slovenskih izobražencev in dal zamisel za študijske dneve Draga.

V Peterlinovi knjigi, je nadaljeval prof. Jevnikar, so zbrani članki o delu tržaškega Slovenskega narodnega gledališča. Uredništvo je vzelo v poštev 108 kritik o slovenskih dramskih piscih in tuja dela, ki so zaradi avtorstva ali izvedbe posebej pomembne za zgodovino slovenskega gledališča. Delo je torej dragocen dokument slovenske odrske dejavnosti v Trstu v prvih tridesetih povojnih letih. Prof. Jevnikar je opozoril še na posebnost Peterlinove gledališke kritike: vsakega igralcu je odmeril zasluženost mesto, nikogar ni pozabil. Če se niso najboljše izkazali, jih je v svojih zapisih skušal vedno opravičiti. Peterlinove kritike so stvarne, strokovno utemeljene in iz njih veje res velika ljubezen do gledališča.

»Uradni« del večera v Društvu slovenskih izobražencev je zaključil Aleksij Pregarc, ki je prebral nekaj odlomkov iz Peterlinove knjige. Nato se je razvila živahna diskusija. Spregovoril je tudi režiser Jože Babič, o katerem se je Peterlin v svojih zapisih večkrat pohvalno izrazil. Babič je poudaril, da je knjiga izjemnega pomena v sklopu vse literature, ki je bila objavljena v zadnjem času o delovanju slovenskega gledališča v Trstu. Peterlinove kritike so prispevale tudi k izboljšanju repertoarne politike. Odrska dela je ocenjeval iz čisto zasebnega zornega kota, saj je bil tudi sam nadarjen igralec. Babič je obenem opozoril, da je bilo Peterlinovo delo izredno konstruktivno, čeprav je nemalokrat vzbudilo negotovanje v odgovornih gledaliških krogih.

Duhovniško srečanje Nova Gorica - Gorica

V Zavodu sv. Družine v Gorici je bilo v sredo, 5. decembra, srečanje duhovnikov, ki delujejo v novogoriškem pastoralnem področju, in duhovnikov dekanije mesta Gorica in Štandrež. Prisotna sta bila oba škofa, goriški nadškof msgr. Bommarco in koprski škof msgr. Metod Pirih, ki je tudi vodil srečanje in imel zelo zanimivo razmišljanje o duhovniški identiteti in stvarnosti danes.

Pohvale vredna je zamisel, da prihaja do takšnih srečanj, saj je ta obmejni prostor tako majhen, da bi bilo res škoda, če bi se duhovniki med seboj ne poznali.

Goriški nadškof je izrazil željo, da bi v prihodnosti skupaj praznovali nadškofijska zavetnika sv. Hilarija in Tacjana. Dopoldanskemu bogoslužju naj bi prisostvoval tudi koprski škof. To naj bi bilo, kot je vedno, v goriški stolnici; večernemu, pa goriški nadškof in bi bilo v novogoriški cerkvi. Tako bi prišlo do medsebojnega vidnega dejanja, ki je danes zelo zapaženo, ko želijo, poudariti, da je tu pravzaprav samo eno skupno mesto, čeprav ga loči meja ...

Koprski škof je brez bojazni jasno povedal, da so takšna srečanja, ki jih imamo že kar lepo število, sicer srečanja, so pa bolj mrtva in umetna. Razen rednega romanja na zadnjo nedeljo v maju, ko skupaj poromajo na Sv. goro verniki z obeh strani Gorice, ni v obmejnem prostoru nič bolj živega. Res so bile tudi najrazličnejše pomoči, ki so jih bili deležni Slovenci v Sloveniji, bodisi pri gradnji novogoriške cerkve, kot tudi pri zadnji poplavi, ko je Caritas goriške nadškofije nakažal večjo vsoto. Prav tako se pripravljata tudi dogovor za obnovo romarskega doma na Sv. gori, kjer naj bi del pomoči prišel tudi s te strani meje ...

Ob debati, ki sicer ni bila nevem kako živa, pa se je ponovno pokazala razlika, ki je nujna, čeprav so skupaj duhovniki, pa imajo isto poslanstvo, neglede kje kdo

Bevkova proslava v Gorici

Ob stoletnici rojstva pisatelja Franceta Bevka je priredila Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici spominsko proslavo, ki je bila v četrtek, 13. decembra, v dvorani Katoliškega doma. Že sam naslov večera »Ali ti je hudo, brat?« iz Bevkovih legend je značilen in zgovoren. Ob lepi udeležbi občinstva je najprej spregovoril prof. Janez Dolenc iz Tolmina, urednik zbirke Bevkovih legend, ki je letos izšla v izdaji Goriške Mohorjeve družbe. Dolenc je posebej poudaril nekaj glavnih potez začetnega Bevkovega dela in tudi opozoril na osnovno Bevkovo krščansko usmeritev. Na

deluje. To se je zlasti zapazilo ob neumestnem posegu o problemu fojb, o nepoznavanju zadnje štiridesetletne zgodovine Cerkve v Sloveniji, pa tudi o različnih pogledih, ki se naravno razlikujejo, saj smo tu deležni vpliva treh kultur, ki so še vedno prisotne in dajejo vsaka svoj pečat zgodovini, kot tudi sedanosti.

Srečanje je bilo po vrstnem redu že drugo. Prvo je bilo lani na Mirenskem gradu. Vsekakor lepa gesta, za medsebojno skupno spoznavanje in zблиževanje. Kljub vsej dobri volji ostane pa še naprej odprto vprašanje odnosa krajevne Cerkve v goriški nadškofiji do Slovencev in njihovih problemov. O tem bi se lahko marsikaj razpravljalo, pa naj ostane za kdaj drugič. Pravtako se je zapazilo nepoznavanje preteklo slovenske zgodovine pri mlajših italijanskih duhovnikih, kot tudi pri tistih, ki se bodo kmalu srečali z Abrahamom. Pri vsem ni problem, da ne obvladajo slovenskega jezika, pač pa je mnogo večji problem ta, da tem problemom, ki so bili napisani tudi v italijanskem jeziku in to večkrat, kot tudi predavanjem, ki so bila simultano prevajana, ne kažejo zanimanja, ali pa jih celo omalovažujejo. Zato najlažje spregovorijo: »Vas ne poznamo. Ste v getu ...«.

Od vsakega srečanja lahko odidemo oboogateni, vsaj z novimi znanstvi, lahko pa tudi s spoznanjem, da bo po Soči, ki leno teče ob robu obeh Goric, preteklo še veliko vode, preden bodo nekateri skušali razumeti tukajšnjo zgodovino, ki se je kleno zarila v stvarnost obeh mest.

Ambrož Kodelja

—o—

SKRB ZA EKOLOGIJO V MIRNU

V soboto, 15. decembra, se je na 2. občnem zboru zbralo Ekološko društvo Miren. Njegovi člani so si na začetku najprej ogledali krajši izbor diapozitivov iz slovenskih gora, nato pa se je pričel uradni del. Pregledali so dosedanje dveletno delovanje ter obnovili vodstvo, načrtali pa tudi program dela, ki predvideva zlasti organizacijo predavanj in spremljanje pereče ekološke problematike v Mirnu in okolici. S tem v zvezi se kot glavna vprašanja kažejo načrtovani kamnolom na Lokvici, škropljenje hruškovih nasadov tudi v neposredni bližini šole in stanovanjskih hiš v Mirnu in onesnažena reka Vipava.

Novice

Zavezništvo med socialisti in krščanskimi demokrati, katerega sad je bila izvolitev prvega nekomunističnega župana v vsej povojni zgodovini Milj, je trajalo le dobre štiri mesece. Pred dnevi se je namreč sredi velikih polemik in preprirov spet obnovila koalicija med komunisti, nekaterimi socialisti in dvema krščanskima demokratoma (izključena sta bila iz stranke) in je bil za župana izvoljen socialist Učigrafi, v odboru pa so komunisti in omenjena demokristjana. Koalicija ima v občinskem svetu 17 od 30 svetovalcev.

Novi poljski predsednik Walesa je poveril nalogo za sestavo vlade odvetniku Janu Olševskemu. Za časa komunističnega režima je Olševski branil mnoge disidente in pripadnike Solidarnosti. Po nekaj dneh pa je Olševski izjavil, da mandata ne sprejema, ker so njegovi pogledi daleč od predsednikovih.

Rimsko zasedanje najvišjih predstavnikov Evropske gospodarske skupnosti utegne biti pomemben mejnik na poti do politične, gospodarske in monetarne združitve Evrope. Za doseg tega cilja bo sicer treba premagati še veliko ovir, vendar je zdaj volja predstavnikov Dvanajsterice odločnejša, za kar gre tudi zasluga zamenjave v vodstvu britanske vlade.

Predsednik Republike Slovenije Kučan in minister za Slovence v zamejstvu ter zdomstvu sta v ponedeljek, 17. t.m., v Kobjegli na Krasu obrazložila predstavnikom Slovencev v Italiji namene in cilje plebiscita, ki bo v nedeljo, 23. t.m. Izrazila sta željo, da bi tudi Slovenci v Italiji moralno podprli prizadevanja za slovensko samostojnost in suverenost.

Predstavniki sekcije Slovenske skupnosti v občini Devin-Nabrežina Terčon, Breclj in Brezigar so 18. t.m. na tiskovni konferenci v Trstu ponovno pojasnili vzroke in razloge, zaradi katerih Ssk zahteva odstop župana Daria Locchija. Gre predvsem za njegovo znano pismo o dvo oziroma enojezičnih izkaznicah. Če bi prodrlo njegovo stališče, bi se zmanjšala raven zaščite Slovencev v Italiji, na kar Ssk ne bo nikdar pristala.

Vodstvu Doma Jakoba Ukmarja v Škednju in tamkajšnjega Etnografskega muzeja ter celotna škedenjska verska skupnost odločno zavračajo nesramne izjave misovskega senatorja Pisanoja glede Rižarne. Poudarjajo, da odločno odklanjajo potvarjanje resnice o mučenju in žrtvah v Rižarni. Ta mora še dalje biti opomin sedanjim in prihodnjim rodovom.

Dne 6. decembra so se zbrali na seji starši otrok, ki obiskujejo slovensko osnovno šolo na Plešivem in naslovili oblastem v goriški pokrajini ter ministru za šolstvo pismo, v katerem zahtevajo, naj se ta šola ne ukine. Starši poudarjajo, da je treba slovenski manjšini na območju Krmina zagotoviti nadaljnji razvoj in ohranitev lastne kulturne samobitnosti.

Pismo predsedniku slovenskega parlamenta

Pripombe k novi slovenski ustavi

»Slovenska skupnost je po obravnavi osnutka nove slovenske ustave sklenila, da Vam posreduje nekaj predlogov v zvezi z manjšinsko problematiko in da se tako vključi v vseslovensko javno razpravo.

1. Skrb za Slovence zunaj meja RS je omejena v čl. 3 osnutka, vendar smo mnenja, da je za obravnavo slovenskih manjšin v sosednjih državah potreben poseben člen ali pa podrobnejši odstavek. Besedilo bi lahko bilo po našem mnenju naslednje:

»Republika Slovenija priznava za svojo dolžnost tudi skrb za Slovence, ki živijo zunaj njenih državnih meja. V ta namen si po pravnih in diplomatskih poteh prizadeva, da bodo Slovencem v sosednjih državah v vseh krajih, kjer zgodovinsko bivajo, ne glede na njihovo številčno moč, bodisi posameznikom bodisi njihovim družinam, skupnostim, ustanovam in organizacijam, priznane in zaščitene svoboščine in pravice, ki jim pripadajo po naravnem pravu, po Vesoljni deklaraciji o človekovih pravicah, po raznih deklaracijah o manjšinskih pravicah in po mednarodnih pogodbah, zlasti glede rabe slovenskega jezika v zasebnem in javnem življenju, šolstva, javnih napisov in toponomastike, ustanavljanja in delovanja raznovrstnih društev, spoštovanja domačih običajev, varstva zgodovinskih in narodnih spomenikov, udeleženosti in sodelovanja v upravnih, kulturnih, socialnih in gospodarskih ustanovah, kulturnega in gospodarskega razvoja ter stikov z matično domovino.«

2. Glede izseljencev je sicer pomembno zlasti njihovo mnenje, vendar zadeva ta pojav tudi naše narodnostno področje, zato smo mnenja, da bi se lahko člen o njihovi problematiki glasil tako:

»Republika Slovenija skrbi tudi za tiste Slovence, ki živijo kot izseljenci ali potomci izseljencev v raznih krajih sveta. V ta namen jim omogoča spoznavanje in utrjevanje znanja slovenskega jezika, kulture in znanosti, podpira njihovo sodelovanje z matičnim narodom in enakopravno vključevanje v skupni slovenski kulturni prostor. V primeru, da to želijo, jim pomaga pri povratku v matično domovino.«

3. Predlaga nadalje to določilo:

»Z ustavnim zakonom bo urejena možnost, da pod določenimi pogoji Slovenci, ki živijo v raznih krajih po svetu in ki to želijo in zaprosijo, pridobijo državljanstvo Republike Slovenije.«

4. V poglavje Državna ureditev bi po našem mnenju sodilo tudi določilo, ki bi se lahko glasil:

»Predsedstvo državnega zbora se bo o vprašanjih, ki zadevajo Slovence zunaj Republike Slovenije, posvetovalo s posebnim organom, ki ga bodo sestavljali predstavniki Slovencev iz zamejstva in zdomstva.«

5. Glede členov o pravicah italijanske in madžarske manjšine v Sloveniji smo mnenja, da se morajo o njih v prvi vrsti izreči predstavniki prizadetih skupnosti. Stališče Slovenske skupnosti pa je vsekakor, da jim nova ustava ne sme zmanjšati že zagotovljenih pravic oz. da jih mora še utrditi. Zlasti se nam zdi pomembno določilo o zagotovljenem zastopstvu manjšin v parlamentu.

—o—

V Gorici so te dni predstavili dvojezično publikacijo z naslovom »Mi in Brda«. O novi knjigi sta spregovorila Marijan Breclj in Celso Macor. Izšla je na pobudo pokrajinskega odbornika za šolstvo dr. Mirka Špacapana. Objavljeni so rezultati raziskav dijakov nižjih srednjih šol »Ivan Trinko« iz Gorice in »Leopoldo Perco« iz Ločnika, ki zadevajo zanimivosti Brd.

PSBL - 15. snopič

Vsako novo knjigo z zanimanjem vzamemo v roke, še posebno ko izide v zamejstvu in če z njenih strani odseva življenje in delo naših ljudi, primorskih kulturnih in znanstvenih mož, političnih osebnosti in tistih, katerih življenje je kakorkoli povezano z našim narodnim bojem za obstanek, razvojem in duhovno rastje.

Tudi Goriška Mohorjeva družba nas je letos s svojo zbirko prav prijetno presenetila. Med svoje naročnike je razposlala *Koledar za leto 1991* in četvero knjig — o predstavitvi katerih smo v našem listu že poročali. Med nje sodi tudi 16. snopič Primorskega slovenskega biografskega leksikona (PSBL), ki ga že deset let urejuje prof. Martin Jevnikar. Letošnji zvezek zajema kar 220 pomembnih osebnosti, ki delujejo ali so delovali na Primorskem ali so s to pokrajino pozitivno ali negativno povezani. Začenja se z geslom *Tič Srečko* in se zaključuje z geslom *Velikonja Narte* (nedokončano). V leksikonu (I. zvezek IV. knjige, str. 1-176, 11 tiskovnih pol) so zajeta tudi »manj« pomembna imena, a pri takem delu je težko najti pravo mero za odbiranje gradiva (imen), prav tako ni lahko najti enovitosti in homogenosti pri obravnavanju posameznih osebnosti, saj pri pripravi podatkov sodeluje vrsta sodelavcev — prostovoljcev — v tem zvezku 72, imena katerih so navedena na platnicah, s te in one strani državne meje.

Uredniški odbor pa bi moral biti kljub velikim težavam pri zbiranju in odbiranju gradiva in pri vključevanju gesel navzlic vsem pomislekom takšne ali drugačne narave vendarle nekoliko strožji, čeprav to ni vedno lahko.

R. Petaros

»Frankfurt po Frankfurtu«

»Frankfurt po Frankfurtu« — pod tem naslovom je sredi novembra v sprejemni dvorani ljubljanskega Cankarjevega doma potekala velika prodajna razstava tuje literature, ki so jo oktobra predstavili na mednarodnem knjižnem sejmu v Frankfurtu na Maini.

Razstavo je priredila knjigarna Mladinske knjige v Ljubljani. Na ogled je bilo okrog 7.000 knjižnih novosti. Nekateri obiskovalci so skrbno pripravljeno razstavo, ki je privabila zlasti veliko strokovnjakov in drugih interesentov z znanstvenega in gospodarskega področja, primerjali z beograjskim knjižnim sejmom, čeprav je po obsegu bila seveda manjša. Vsekakor je bila ponudba tuje izbire dovolj pestra. Prireditelji so pozornost posvetili najraznovrstnejšim založniškim področjem. Največ zanimanja je veljalo seveda za strokovno literaturo, za nove izdaje s področja gospodarskih znanosti, za medicinske knjige, za razprave, v katerih so različni avtorji predstavili nove tehnologije v različnih industrijskih panogah. Tehnika, industrija, kemija, predvsem pa računalništvo in druga sodobna prizadevanja, so tudi v Sloveniji danes v središču zanimanja. Seveda so na ljubljanski razstavi »Frankfurt po Frankfurtu« posebno pozornost namenili sedanjemu japonskemu založništvu, ki je bilo letos tudi osrednja tema mednarodnega knjižnega sejma v Frankfurtu na Maini.

Ljubljanski »Frankfurt po Frankfurtu« je neki poročevalec imenoval »praznik znanosti in tehnike«. Največ razstavljenih strokovnih knjig je prišlo z angleškega jezikovnega področja, nekaj pa je bilo tudi nemških. Nase so opozarjali tudi veliki slovarji, enciklopedije, tehnični priročniki in različni učbeniki.

Od leta 1980, ko je v Jugoslaviji zmanjkalo deviz celo za uvoz tuje strokovne literature, ki je za raziskovalno delo nujno potrebna, se je kljub krizam tozadevni položaj nekoliko izboljšal. Mladinska knjiga iz Ljubljane je bila med prvimi, ki je našla dodatne možnosti za povečan uvoz tujih strokovnih knjig v Slovenijo. Tudi ljubljanska prireditelj »Frankfurt po Frankfurtu« dokazuje, da Slovenija noče zamuditi vlaka, ki jo lahko odpelje v industrijsko in tehnološko visoko stoječo zahodno Evropo.

Lev Detela

ZAŠČITA KRASA IN DOMAČE PREBIVALSTVO

■ nadaljevanje s 4. strani

o Krasu bi moral na kraškem območju imeti prednostno veljavo pred drugimi urbaništičnimi normami.

Akcija Ssk ni bila brez uspeha. Nekatera od njenih stališč so oblikovalci deželnega zakonskega osnutka v večji meri upoštevali v svojih novejših besedilih. Predvsem pa je Ssk na tak način uspelo opozoriti širšo slovensko javnost na pomen te problematike, pa tudi na potrebo po večji enotnosti avtohtonega slovenskega prebivalstva v obrambo Krasa.

—o—

Socialist Vranitzky je bil potrjen za kanclerja nove avstrijske vlade. Gre spet za koalicio socialistov in članov Ljudske stranke (krščanskih demokratov). Za zunanjega ministra je bil potrjen krščanski demokrat Mock.

Ljubka Šorli

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu in Svet slovenskih organizacij sta počastila odlične kulturne delavce Ljubko Šorli, Milka Bambiča in Ubalda Vrabca ob njihovih častitljivih življenjskih jubilejih. O njihovih likih so spregovorili prof. Marija Češcut, višji kustos Marko Vuk in prof. Boris Pahor. Danes v celoti objavljamo njihova izvajanja.

Ime Ljubke Šorli ni plavalo na grebenih slovenskih matičnih občil, ne tiskanih ne etrskih ne televizijskih. Sem ter tja kakšna omemba — in to je bilo tudi vse. Njeno ime se šele zadnje čase prebija iz nerazumljivega molka v zavest matičnega prostora.

In vendar odmeva pesniško ustvarjanje Ljubke Šorli v našem zamejskem prostoru že krepko nad pol stoletja! To nas preveča s posebnim občudovanjem, in tem bolj, če pomislimo, iz kakšnih temnih in groznih let fašistične strahovlade ji je uspelo prenesti svojo pesem v naš čas. Kje so tista davna leta od 1927 dalje, ko se je mlado, še ne dvajsetletno dekle odločilo, da bo svoje pesniške prvence zaupalo slovenski besedi, ki je pravkar nastopala ilegalno pot v razmnoženih listih.

Venec spominčic možu na grob: bibliofilska izdaja, ki je izšla v samozaložbi v Gorici 1957.

Izbrane pesmi: uredil Marijan Breclj, izdala Goriška Mohorjeva družba 1973.

MARIJA ČEŠCUT

Veseli ringaraja: uredil Marijan Breclj, izšla v Pastirčkovi knjižnici 1983.

Rumeni ko zlato so zdaj kostanji: bibliofilska izdaja, izšla v Tolminu 1985.

Pod obokom čarobnim: uredil France Bernik, izdalo ZTT 1987.

To je petero knjižnih izdaj Ljubke Šorlijeve. Za temi zbirkami se nam kaže umetnica z vsem svojim svetom, z vsem svojim življenjem. Osemdesetletnica, ki še vsa mladostna in živahna aktivno posega v kulturno življenje, predseduje kulturnemu društvu, snuje nove stihe. V njej zalutimo cilje in načrte, ki segajo še daleč v obzorje. Poznana nam je tudi njena doslej prehojena pot. Otroško doživetje prve svetovne vojne v Tolminu, umik iz Tolmina na Jesenice v zaledje soške fronte, vrnitev v rojstni kraj po koncu vojne, zgodnja očetova smrt in zaposlitev pri materi v trgovini, ki se je s tremi otroki morala vztrajno boriti za preživetje — to so dejstva, ki

Počastitev treh odličnih

so oblikovala značaj mladega dekleta. Leta 1933 krona svoj ljubezenski sen in se poroči s tedaj že široko po deželi znanim pevovodjem in skladateljem Lojzeto Bratužem. Toda le tri leta kasneje nastopi prelomni dogodek v njeni biografiji: mučeniška smrt ljubljenega moža. Poslej je bilo njeno življenje dolgo vrsto let kot »obupno vztrajanje na Gregorčičevem čolnu sredi pogubnih viharjev«. Daljno željo po pedagoškem poklicu uresniči 1948. Do upokojitve je poučevala na osnovnih šolah na Goriškem.

Njeni bežno nakazani življenjski podatki nam ne morejo predstaviti pravega lika naše slavljence. Zaustaviti se je treba ob tistih mejnikih, ki so človeku sveti in ga hkrati označujejo. Kateri so mejniki v pesniškem ustvarjanju Ljubke Šorli? Najprej je zvestoba. Neomajna pripadnost slovenstvu, povsod in za vsako ceno, tudi za ceno največjih in najtežjih žrtev. Zvestoba svojemu narodu in izredna, tenkočutna ljubezen, da ne rečem pravi zanos za slovensko besedo, saj je bila ta pravzaprav edinstveni medij, s katerim je lahko dala duška bogati lestvici svojih čustev in doživetij. Sama pravi, da ji je bila pesem svetilka na poti življenja, nekak skrit kotiček, kamor se je zatekala in kjer ji je s poezijo zasijala luč, Svetloba z veliko začetnico.

Poezija v najzlahtnejšem pomenu besede, ki izžareva plemenito predanost tradiciji tako v homogeni vsebini kot v uravnoteženih stilnih prijemih. Zato poezija Ljubke Šorli nima le posebnega mesta v zamejskem odnosno širšem primorskem literarnem ustvarjanju, temveč tudi nezamenljivo vlogo v splošni slovenski književnosti.

Čestitka, ki jo izrekamo Ljubki Šorlijevi ob njenem letošnjem jubileju, velja umetnici, ki s svojo predanostjo lepoti in pokončnemu slovenstvu poseblja, kar je našemu človeku najplemenitejše in najdražje. Hkrati je izraz hvaležnosti za vsa kulturna semena, ki jih je ves čas z bogatim prgiščem trosila našemu narodu.

Milko Bambič

Srečno naključje je nanese, da obhajajo letos visoke življenjske jubileje trije zamejski kulturni delavci na Primorskem — skladatelj Ubaldo Vrabec, pesnica Ljubka Šorli in slikar Milko Bambič. Posebej pa smo veseli, da jih lahko pozdravimo med nami kot še vedno ustvarjalne, saj je tudi slednji med naštetimi, namreč

mojster Bambič, rojen pred 85 leti v Trstu, v slovenski kulturi aktivno prisoten že sedem desetletij.

Nemogoče je v teh priložnostnih izvajanjih temeljito obdelati njegovo življenjsko pot, zato naj se omejim le na nekatere poudarke. Na prvem mestu je treba naglasiti Bambičevo široko razgledanost in enakomerno nadarjenost za umetnost, znanost in tehniko, kar se kaže na najraznovrstnejših ravneh udejstvovanja. Deloval je kot slikar, ilustrator, publicist, likovni kritik in iznajditelj, obvlada pa tudi kopico evropskih jezikov. Svojo umetniško pot je nastopil v prelomnih časih po prvi svetovni vojni, ko se je tudi slovenska likovna umetnost izvijala iz okovov tradicije, takratni mladi rod pa se je navduševal zlasti za ekspresionizem, futurizem in konstruktivizem. Milko Bambič je sodobnik Lojzeta Spazzapana, Avgusta Černigoja, Vena Piona, Ivana Čarga, Alberta Sirka, Avgusta Bucika, Srečka Kosovela, Božidarja Jakca, Ivana Mraka, Karle Bulovčeve, na katere je do današnjih dni ohranil sveže spomine, zato pogovor z njim nikdar

MARKO VUK

ni dolgočasen, marveč v obravnavo aktualnih kulturnih dogajanj neprisiljeno vpleta podatke izpred pol stoletja ali več.

Kot slikar je gojil različne tehnike in se prilagajal različnim naročilom, ogledovanje njegovih del, najsibo olj, temper, akvarelov, grafik, risb, ilustracij, karikatur in plakatov pa nam nudi redko možnost, podoživeti cel spekter slogovnih in vsebinskih sprememb slovenske umetnosti v skoraj celotnem stoletju. Bambič je do današnjih dni ohranil duhovno svežino z zanimanjem za vse, kar je novo in drugačno v človekovi ustvarjalnosti, v tem pa je pravi dedič slovenske avantgarde iz časa med obema vojnama, ki je v našo umetnost vnesla pojmovanja, popolnoma različna od okusov umirjenega meščanskega sloja. Likovno umetnost zatorej ne pojmuje v ozkem larpurlartističnem smislu, marveč v njeni socialni funkciji, zato lahko smatramo njegovo prevladujočo odločitev za ilustracijo in knjižno opremo kot zavestno. Slo pa je tudi za temeljno opredelitev za slovenstvo, zato je skušal s svojimi sposobnostmi pomagati povsod tam, kjer so se krepile slovenske pozicije.

Vedno pa mu je še posebej bila pri srcu mladina, njej je tudi namenil večji del svojega ilustratorskega opusa. Njegove ilustracije v berilu Kolački, abecedniku Prvi koraki, v molitveniku Kam greš?, prvi slovenski strip Bu-ci-bu, vse to pomeni Bambičev svojstven prispevek k vzgoji slovenske zavesti pri predvojni mladini na Primorskem in k širjenju sodobne likovne kulture. Tudi v ljubljanskem obdobju je mladinski ilustraciji posvečal posebno skrb, prav tako po drugi svetovni vojni v Trstu, kjer je dolga leta sodeloval pri reviji Galeb in ilustriral več učbenikov za slovenske šole. Ob njegovi 85-letnici je Založništvo tržaškega tiska poskrbelo za ponatis stripa Kralj Honolulu, ki je prvič izšel leta 1935 v Ljubljani in je avtor zanj prejel prvo nagrado na razpisu Mladinske matice. Duhovite živobarvne podobe tega knjižnega dela so gotovo zanimive tudi za današnje otroke. Podrobnejšo obravnavo pa bi seveda zaslužile Bambičeve karikature in politični plakati, s čimer je aktivno posegel v burno dogajanje na Tržaškem v času

primorskih kulturnih delavcev

povojnih bojev za razmejitev in informbirojev-skega spora.

Milko Bambič se z likovno kritiko, zlasti časopisno ali radijsko, v zadnjem obdobju sicer ne ukvarja več tako intenzivno, vendar ob pregledu njegove bibliografije zadnjih treh desetletij ugotovljamo, da ga skoraj ni slovenskega ali italijanskega umetnika v Trstu, o katerem ne bi podal vsaj krajše, če že ne poglobljene tehne ocene. Pač pa se je spet intimno usmeril v risarsko dejavnost, kjer za lastno veselje v tehniki krede upodablja zanimive obrazne tipe, kakor jih srečuje na ulici ali na svojih poteh med Trstom in Sežano, v teh podobah pa nam razodeva stalno zvestobo človeški figuri, ki jo zna podati tudi v najbolj skopih potezah, a z izrazitim smislom za individualne zunanje posebnosti in globino duševnosti. Najnovejša Bambičeva stvaritev je ciklus z upodobitvami poplav, ki je nastal po nedavnih vodni ujmi v Sloveniji in pomeni umetnikov odziv na naravno nesrečo, ki je prizadela tamkajšnje ljudi. Gre za risbe pokrajini, ki se sicer navdihujejo v resničnem svetu in dogajanju, vendar so oblikovane povsem svobodno v skladu z domišljijo in z namenom, pokazati gledalcu, kako lahko vodni element do nepoznavnosti spremeni sicer običajno pokrajino. Prevladujoča pa je misel na človeka in njegovo stisko, zato mojster Bambič namenja izkupiček od prodanih risb v korist poplavljenecem v Sloveniji.

Ubald Vrabec

Drago mi je, da spregovorim o prijatelju prof. Ubald Vrabcu na tem večeru, hkrati pa sem tudi nekako v zadregi, ker bi govor o človeku, ki je tako pomemben za našo skupnost, zahteval bolj izčrpen in poglobljen prispevek, kot je ta moj priložnostni zapis. Saj se v njem že vnaprej odrekam prikazu jubilarne bistvene življenjskega delovanja, to je liku glasbenega ustvarjalca in dirigenta. Nekompetenten sem, da bi segal na to področje, zadoščeno pa sem, da sem o tem njegovem poklicu lahko objavil dve obširni poglavji avtobiografskega pričevanja v predlanskem in lanskem *Zalivu*.

A prav s poslanstvom, naj se tako neskomno izrazim, te revije je povezana ena izmed poglobljenih potez Vrabčeve osebnosti. Ni dvoma, Vrabec je igral vidno vlogo v tukajšnjem kulturnem udejstvovanju že dosti let poprej, preden

se je pojavil *Zaliv* oziroma pred nastankom *Slovenske levice*, ki je bila tudi nekakšen političen izraz stališč, ki jih je poudarjala revija.

Šlo je, kakor veste, v prvi vrsti za zavzemanje za prvobitnost narodne biti v nasprotju z ideološko tezo o odpisu narodnega načela iz nadaljnega razvoja človeške zgodovine; šlo je za odklon prvenstva proletarskega pohoda in zavzemanja sveta; šlo je za zavračanje, tukaj pri nas, simbioze z državnimi strankami.

In Ubald Vrabec je bil takoj od kraja eden izmed najbolj aktivnih intelektualnih moči, ki so se v reviji spoprijele s tako usodno in kočljivo problematiko, kočljivo predvsem zato, ker je bilo treba plavati proti toku in je zato človek ob

BORIS PAHOR

prvem ugovoru uradnemu kurzu postal nazadnjaški oziroma kar reakcionar. Ta poudarek je nujen zato, ker niso bili samo naši lokalni branitelji ideologije, ampak tudi na videz bolj razgledani evropski duhovi zagledani v odredno pot vzhodno-evropske družbene ureditve sveta. In takrat, to je že 1969. leta, se je Vrabec ob ukrajinskem avtorju Ivanu Džubi, ki je pisal o rusifikaciji svoje domovine v *Zalivu*, že spoprijemal, tudi na uvodnem mestu, s trendom socialističnih vlad glede narodne biti in glede manjšinske problematike. S tem v zvezi sta značilna eseja *Narodno vprašanje in delavske stranke*, ki sta izšla v 16./17. in 18./19. št. *Zaliva*, kjer Vrabec zelo pertinentno tudi razkriva, kako se komunistične države krčevito držijo mej, ki so jih začrtali prejšnji režimi, namesto da bi novi družbeni red združil, kar naravno spada skupaj, na primer dva milijona Madžarov, ki morajo biti manjšina v Romuniji. Mislim, da je čisto odveč omeniti, kako so le-ti dobri dve desetletji stari poudarki danes aktualni — in to ne glede na usodo conductorja Ceausescuja.

Seveda ni mogoče v tem zapisu omeniti vsega, kar je Vrabec kot oster in daljnoviden pisec objavil v preteklih letih, nujno pa je, da podčrtam vsaj dvoje: njegovo odklonilno stališče do tako imenovane »odprtosti«, ki je bila in je še, čeprav ne več tako izrazito teorično, ampak v praksi, ena izmed postavk politično-kulturnega delovanja tako imenovanega krovne foruma. O tem prihajajo njegova razmišljanja in ugovori razločno do izraza v številnih člankih, glosah in pripombah. Drugo, kar bi moral pravzaprav omeniti kot prvo, pa je njegovo kritično razpravljanje o klavnosti našega položaja, za katerega smo, poleg mlačnosti internacionalistično naravnane matice in njene tukajšnje depandance, veliko krivi tudi sami. Za to temo je eden bolj značilnih Vrabčevih posegov *Pozdravni govor kot prispevek k občnemu zboru Prosvetne zveze* 13.6.1971. leta na Opčinah, kjer ožigosa ozračje, ki so ga rodili dvojezičnost v naših družtvih, pomanjkanje zavesti, umiranje pevskih zborov itd. Sintomatično za okolje in za ljudi, v katerem se je naš kulturnik zavzemal za zajezitev propadanja, je komentar enega izmed takratnih urednikov »Primorskega dnevnika«, Stojana Spetiča, k omenjenemu Vrabčevemu nastopu. Označil ga je za defetističnega in pripomnil, da so na disfatište v vojni streljali.

Seveda bi, kot sem rekel, za kolikor toliko pošten pregled potreboval vsaj dostojen esej, saj ga skoraj ni pomembnega vprašanja, ki se ga Vrabec ne bi dotaknil — vse do sestave sezna-

ma potujčenih priimkov, ki ga je pripravil in glosiral že 1972. leta zato, da bi dokazal, kako dvolično nastopajo tudi nekateri vidni člani občestva.

Prav gotovo pa ne morem mimo vloge, ki jo je Vrabec imel tako pri nastanku kakor pri nastopanju *Slovenske levice*. Nekateri so skušali tisto odločitev omalovaževati, drugi so se ji posmehovali, vendar bo ne-ideološki zgodovinar ugotovil, da je tisti zbor demokratičnih levčarjev nastal v dobi, ko so italijanske leve stranke ravnale z nami na podlagi svojih egoističnih kriterijev. Vidali je na primer izjavljal, da lahko tudi italijanski komunist brani manjšino v parlamentu, zato da ni nikakršne potrebe, da se slovenski volivci odločajo za slovenskega komunisto. No, nastop *Slovenske levice* je takrat le marsikaj razčistil, saj je njeno poudarjanje nacionalnih prvin, njen odklon vključevanja v državne stranke postavil temelje nekoliko drugačnemu razvoju. Predvsem pri komunistih. Zagonovnikov slovenske socialne demokracije ni bilo veliko, a bili so ugledni, med njimi Vrabec od vseh najbolj popularen, kar je dokazal tudi volilni nastop v dogovoru s *Slovensko skupnostjo*, na katerem je naš zborovodja zbral 800 preferenc. Da, ker tudi to sodelovanje socialnih demokratov s *Slovensko skupnostjo* je bilo napadeno sicer, a daljnosežna poteza, ki se je žal izpela, ker so nam voditelji naše usode speljali

mladino, a je danes podobna in v drugačnih okoliščinah prišla na dan v slovenski republiki, kjer socialna demokracija v *Demosu* sodeluje s krščanskimi demokrati in demokrasko zvezo za uveljavitev demokracije in pluralizma. To se pravi, da tudi s to retrospektivno oceno *Slovenska levica* ne samo ohranja svoj pomen, ampak tudi potrjuje svojo vlogo. In potrjevala bi jo tudi danes, ko bi se nam posrečilo vzgojiti rod mladih socialno demokratičnih kulturnikov, katerim bi bil starosta Vrabec zgled kritične analize, logičnega sklepanja, živahnega sloga.

Glede te živosti pisanja velja omeniti ne samo glose, ki jih je Vrabec nemalo natresal v revijalno publicistiko, ampak tudi njegovega narečnega Mihca in Jakca, s katerim se je v *Novem listu* duhovito in sproti odzival na mednarodne in domače dogodke. Ker nedvomno drži ugotovitev, da so bili tisti njegovi humoristični in satirični fleši zadeti komentarji k svetovnemu in tukajšnjemu počenjanju. Šlo je pravzaprav za sprostitve, ki je bila res skromnega obsega, a vendar dokaz tistega modrega gledanja, ki ga naši vodilni niso ponudili, ker niso premogli ne intelektualne bistrosti ne širine, ki sta za to potrebni, kot dokazujeta Fölklovi zbirki anekdot, v katerih se Judje neusmiljeno norčujejo iz samih sebe.

No, tako mi po tem površnem ekskurzu zdaj ostajata še dve ugotovitvi, od katerih je prva,

Aleksij Pregarc

Pravočasno

Lucija je neslišno smuknila v sobo, kjer je sestra že drugi mesec skoraj vse dni prebila v postelji in takoj ugotovila, da Anamarija spi. Brez besed se je obrnila in hotela oditi še bolj neslišno, toda tečaji na vratih, ki so s cviljenjem vedno dregali v živce, so tudi to pot zajokali; speča pa je nedvoumno ujela lahni gib sestrine hoje:

»Kaj si mi hotela, Lucija?«

Luciji je zastal korak, kot da bi jo bili ujeli pri kraji.

»Nič, nič« se je previdno obrnila na pragu, »samo pogledati sem hotela, če morda kaj potrebuješ.«

Anamariji ni v zadnjem času nič ušlo. V dolgem času ležanja je zaznala vsak šum, nagonsko uganila in doumela bistvo vsakega namiga, pogovora in dogajanja v hiši, čeprav so ji vsi hoteli prihraniti vsakršno vznemirjenje. Vendar nosečnici niso mogli skriti ničesar: kot da bi mislila v dvoje, sama in pa bitje, ki je zorelo v njej; blago se je ozrla na sestro s prošnjo v očeh.

Lucija ji je mirno odgovorila:

»No, ... hotela sem ti le povedati, da obstaja možnost Francijeve zakasnitve.«

Anamarija se je prav tako mirno pozanimala:

»Kdo ti je povedal?«

»Radio je pravkar poročal, da je na milanskem letališču gosta megla, zato bodo morali letala preusmerjati proti bližnjim letališčem.«

»So to zadnja poročila?«

»Najnovejša, toda ne boj se, to ni nič posebnega. Milan je pač Milan!«, jo pomiri Lucija, se približa sestri in ji položi roko na čelo: »Počivaj zdaj, zaspi, radio bo ves čas prižgan in obveščala te bom o vsem.«

»Saj me ne preveč skrbi. Zelela bi le, da bi bil Franci še nocoj pri meni« dahne Anamarija.

»No, tudi jaz si tega želim, saj veš!« jo sestra kradoma oplazi z očmi in odide iz sobe.

Zdaj ko je med njo in Anamarijo pregrada vrat, se Lucija nenadoma zdrzne. Znova je zašla v sredico pregrehe ..., seveda če sme ta vzgib tako imenovati ... Toda, ali je že pozabljen? Kako to, da je tako nepričakovano vdrl vanjo ta kaneč svinca, ki jo bo potisnil ob zid.

Ali je potrebno, da je prav zdaj počila vzmet ravnovesja, ki jo je naprožila takoj za tem,

ko je zvedela, da je Anamarija noseča, in jo tako zelo pričvrstila na zanke razuma? Sicer je začetno navijanje bolelo, toda ko se je bila vzmet zajedla še v dušo, je zavrgla vsako misel, da bi tehtnico obtežila na svoji strani: Franci je samo sterin. Nikoli ni bil njen, razen v bolni domišljiji! Polnih sedem mesecev je poteklo, kar je Franci odpotoval, no, in skoraj sedem mesecev je že prešlo, kar je svojo samoprevaro zavila v stanjolo papir in jo dobesedno vrgla v staro šaro; dobesedno, v stanjolu je bil čisto navaden orumenel, za premer mezinca širok listič in na njem s krvjo zapisano: Lucija.

Kar je Franci iz gole naivnosti in razposajenosti napisal na nesrečni papirček, je Lucijo stalo živčni zlom. Vsega se do potankosti spominja. Pred letom dni sta skupaj na božični predvečer obešala zavese. (Anamarija je šla nakupovat, mama je bila v bolnišnici.) On je zlezal na lestev, v rokah je imel škarkje, da bi odrezal konce ništrcev, ki so grdo moleli izza palice. Ko je opravil delo, je nerodno sestopil, tako da se mu je bilo rezilo zarezalo v dlan. Skočila je po obvezo, po alkohol, po prah. Ko se je vrnila, je on smeje že napisal s špico škarij na usodni papirček njeno ime.

Obstala je bila, se mu nasmehnila, nato pa nekajkrat poskušala obvezati ranico, ki je krvava

vela ..., kaplje krvi so trmasto pronikale na razprto dlan; ni jih uspela zaježiti. Naenkrat se je sklonila, prisesala ustnice na njegovo dlan in izsrkala še preostalo sled krvi. Tedaj je oba zaneslo ... S skrajno moško slo, z bikovsko silo jo je potegnil k sebi, stisnil njeno glavo med dlani in jo z njej neznanostjo poljubil, da ji je vzelo sapo. Še malo, še prav malo, pa bi bila umazala božični večer z dejanjem, ki bi ga nikoli ne mogla oprati. Kot udarci so zazvenela opozorila od vsepovsod: najprej nedolžni večerni Ave, potem pa še glasbena skrinjica, odkoder se je oglasila »Sveta noč«. ... »Strast pod brestiči« bi se kmalu izprevrgla v »Strast pred božjimi jaslicami v hiši neomadeževane poštenosti«, je vztrepetala.

»Ljubim te, Lucija« je dahnil demon iz Francija. »A tega ne moreva nadaljevati. Tvoja sestra ne zasluži varanja!« je popravil kar tjavdan in pregnal demona.

»Zakaj si me potem zavedel?« je zaječala ona.

»Oprosti mi ... Slabič sem!« je bilo vse, kar je izustil.

Toda ona je odtlej upala. Igra s kapljicami jo je uročila, kot da bi bil okrvavljen papirček živ biološki zarodek.

Franci se ni nikoli več spozabil. Ali se je nemara pretvarjal? Je bil nenaden vzgib le neznan epizoda, praska v vsakdanji bitki, ki jo bijemo s svojo vestjo?

Polagoma je prišla do kuhinje ... Kaj jo je vleklo k njemu? Kljubovanje, da ga ima sestra

Božič - družinski praznik

Že Staroslovenci so praznovali 25. december. Ta sveti dan so imenovali »božič« v čast malemu Bogu. Zelo verjetno sega ta vzdevek še v predkrščansko dobo, zatoj lahko trdimo, da nekoč na ta dan niso častili našega Boga, temveč po vsej verjetnosti malega boga Svaroga oz. Svarožiča, boga poljedelstva. Ob zimskem kresu se je le-ta vsako leto ponovno rodil. V nekoli bližji zgodovini je božič z nastopom krščanstva zadobil nov pomen. Postal je praznik Kristusovega rojstva, praznik tišine, miru, prisrčnosti, dobrih ljudi, predvsem pa družinski praznik.

Slovenci pravzaprav poznamo kar tri »božiče«, in sicer poleg 25. decembra tudi 6. januar, praznik svetih treh kraljev, ki je poimenovan mali božič, na nekaterih predelih slovenskega ozemlja pa govorijo še o božičih, ki obsegajo poleg 25. decembra novoletni praznik in dan Kristusovega razglašanja.

Božični vigiliji, 24. decembra, pravijo tudi sveti post ali badni večer. Na ta dan so se namreč po vsem Slovenskem držali neke vrste posta. Vendar je bil ta »veseli post«, v pričakovanju Kristusovega rojstva. Ljudje so se navadno vzdržali zajtrka, sledilo je zgodnje skromno kosilo, pozno popoldne pa še bolj skromna večerja.

V okolici Trsta so bile za večerjo na mizi le mrzle jedi. Božičnega predvečera so se veselili predvsem otroci na Opčinah, saj je vsak otrok dobil fanclje (»fritole«), in sicer toliko, kolikokrat je bil v adventnem času pri zornicah. Kosilo na Tržaškem pa le ni bilo tako skromno kot drugod na Slovenskem. Običajno so bile na mizi »vr-

zote« (ohrovč) in polenovka (»bakalà«). Na mizi so bili tudi fanclji, saj je veljal rek: »Vilja brez fancljev, smrt očetova v hiši.«

Po vseh slovenskih tleh je bila po večerji na mizi skleda z lešniki in orehi. Nastopil je čas družinske zbranosti. Okrog ognjišča so starši posredovali otrokom razne pripovedi, veliko je bilo petja s starimi, čudovitimi božičnimi pesmimi, na mizi je uso noč gorela sveča, jaslice so bile razsvetljene, bil je to najlepši družinski trenutek v letu. Vsa družina je nato šla k polnočnici. Na poti so uporabljali plamenice, ki so si jih bili pripravili prav za to priložnost. Maša je bila slovesna, organist je poskrbel za posebno glasbeno spremljavo, na koncu je celo zaigral nekaj polk in koračnic.

Na božični dan je bila dopoldne slavnostna maša. Ljudje so se srečevali in si segali v roko z najboljšimi voščili. Po maši pa so se takoj vračali domov. Na ta dan nisi smel z doma, razen k maši. V obratnem primeru bi prišla nesreča k hiši.

Opoldne je bila miza bogato obložena, da ni bilo prostora za kozarce. Ponekod je za osrednjo jed veljal petelin, drugod puran, v nekaterih predelih Slovenije pa jag-nje. Na mizi je bil tudi božični kruh ali poprtnjak. Ponavadi so družinske matere spekle tri hlebe: pšeničnega, rženega in ajdovega. Miza je bila bogato obložena tudi z raznim pecivom, predvsem s kolači in sadjem. Kosilo je trajalo do popoldanskih ur, saj je bilo treba mizo »popolnoma pospraviti«. Bil je to zopet trenutek družinske zbranosti, ki je dejansko naznanjal tudi konec tega svetega dne, najlepšega družinskega praznika.

(Dar)

v popolni oblasti? Čar njegove neodločnosti? Toda prav cincanje je zavračala. Sama je bila potrebna stremena in suvanja z ostrogo. To bi jo ozdravilo, bolna kri sebičnosti bi odtekla.

Odrešenje je prišlo tedaj, ko se je bil Franci odločil za delo v tujini... Ga bo že kaj pobralo tam v Afriki, si je zaželela v trenutkih samoopovedi — to se kaj rado zgodi, še posebno neodločnežem. Zgrozila se je takoj: kakšna nevarna zverinica je človek! Nocoj je sveti večer. Nekateri čakajo vse življenje božič, ta praznik odrešenja in sprave. Ali nismo pravzaprav veliki mistifikatorji, mi ljudje? Največji grešniki stvarstva?

Komaj se je odmev sestrine hoje razblinil, je Anamarija vstala. Nikdar se ni pregrešila zoper zdravnikove predpise, toda zdaj ni zmogla hladno in potrpežljivo sprejeti rešitev, ki ji jo vsiljuje milanska megla. Prenasajoč svoje čudovito in težko breme semintja po sobi, si neprestano boža goli vrat, ker jo malce duši, drugo roko pa si ovija okrog pasu, da bi tako obranila bitjice pred vsakršnim vznemirjenjem.

Božično pričakovanje.

K polnočnici sicer ne bi šli, bala se je mraza, toda vsaj iz fotelja bi mogla, naslanjajoč se na Francijevo ramo, slediti televizijskemu polnočnemu obredu... Kolikšna sreča, ko ji je bil Franci sporočil, da bo za božični večer doma! Njegov odhod v Kenijo je že tonil v pozabo...

In vendar je bil prav odhod hudo grenak.

»Če ne dobim službe doma, si moram poiskati zaposlitev kje drugje.« »Ze..., toda ali ni drugega izhoda kot Kenija?« »Izbrali so me. Ne morem zavrniti mesta, ki si ga toliko drugih želi.«

Potem je prišla nosečnost in že se je kesal, ker se je bil morda prenačil na poziv. Vendar je ponovno zmagala logika. »Zakaj sem le diplomiral, Anamarija? Dve leti, samo dve leti Afrike. Odpade mi vojaška obveznost. Dobro me plačajo, za tem pa imam še poklicno bodočnost. Vse mi je zagotovljeno.« »Če ostaneš doma in greš v vojsko, ti dajo dopust, ko bom rodila... Oh, kaj to! Si sploh pomislil na podnebje tam doli, Franci?« »Sem. Nekaj tveganja je, a pljučnico lahko staknem tudi pri vojaki v Lombardiji.« In še zadnji listič pelina: »Ljubi moj, dve leti, dve dolgi leti!« »Vem. A za božjo voljo, nehaj, lepo te prosim. Verjemi, ob moji vrnitvi bo nepopisno lepo... In če bo le kaka priložnost prej, si bom nataknil krila in poletim sem...«

Odpotoval je.

Pisal ji je pogosto in se v začetku pritoževal nad delovnimi pogoji, praske med tamkajšnjimi plemeni so delo namreč zavlačevale. »Ne bo končano v roku« je razlagal, »vrstijo se sabotaze. Tudi s prebavo imam težave... Izredno je vroče«, je tožil.

Ko pa je zvedel, da je ženina nosečnost težka, se ni več pritoževal. Še pogosteje je pisal in pisano gledal na viadukt pod seboj, ki se nikakor ni hotel skleniti. Zahrepenel je po domu kot še nikoli, in iz njegovih pisem je vendarle zasijala pomirjujoča vedrina...

Anamarija je hranila ta pisma kot svetinj. Vedela je, da mož olupšava svoj položaj. Grizlo jo je, a morala je vzdržati, zaradi njega samega... in zaradi tega nevedenega bitja, ki ga ne sme prizadeti z odvečno živčnostjo. Nazadnje ji je zdravnik predpisal strog počitek, ker je nastopila nevarnost nedonošenosti.

Nova stvarnost jo je pahnila v brezdelje in dolgčas, a je morala kljub temu ždeti v postelji, bedeti in še bedeti; ubupovala je, vse do pisma z novico, da Franci prispe za božič, točneje, na predvečer božiča. Veselje je bilo neizmerno; čutila je, da »mora« roditi ob božičnem času.

»Za božič se vidiva!« je bil stavek, ki ga je nešteto tokrat izmrmrala.

Stavek o svidenju pa je zakrknil Lucijo. Zaželela si je, da bi jima pokvarila srečo, ki jo je »on« zgradil na njenem ponižanju. Živela je v prepričanju, da bo usoda pometla z njima; izrula jima bo sleherni korenino rešitve, osušila še tako zeleni list upanja!

Ni se varala! Letalo, v katerem je bil Franci, so ugrabili! Odletelo je iz Nairobija (edino letalo, ki vozi dnevno v Milan — torej se ni mogla zmotiti!) in preusmerili so ga proti Jutrovemu. Bo, kar bo.

Lanski božič je bil strahoten zanjo. Od njega je ostal le mrtev spomin, zavrt v stanjol — zdaj leži med starimi amuleti in zbirkami poročnih konfetov, med spominki z izletov... Letos pa bo božič strahoten za njiju! Pa še nedolžna žrtev, nedonošenček, bo plačal za Francijevo pregreho!

»Lucija!«

Maščevalka se je zdrznila: »Tako pridem.«

Naj nič hudega sluteči sestri pove resnico: Francija, ki je tudi moj, ne bo nazaj? Nobena milanska megla ga ni zadržala, temveč komandosi! Talec je, grozijo z razstrelitvijo letala! Naj ji pove? Suho, prostodušno? Naj to stori takoj ali naj še podaljša hrepenenje po skorajšnjem skupnem utripu treh src? Ponovno je v mislih ponovila stavek: Vrnem se na predvečer božiča! Poletel bom z edinim letalom, ki dnevno povezuje Nairobi z Milanom. Čakaj me!

»Lucija!«

»Še trenutek, precej pridem« se oglasi sestra O Jezus, o Marija, tolažnica žalostnih! Naj jo res seznanim s strahotno novico, ali naj še počakam? Toda — zakaj!? Ga še ljubim? Ne, nemogoče... Da, da, še! Šeee... Toda kaj čem s temi čustvi? Kam z njimi? Morala bi jih vsaj za trenutek uslišati. Zdaj...!, sklene Lucija in se obrne proti sestrinim vratom.

»Lucija! Slabo mi je, pomagaj!«

Lucija se zdrzne. Ko je pred sestro, oklevajoče dahne: »Anamarija, nekaj bi ti morala...«

»Kaj naklepaš proti nam, Lucija?« izdavi Anamarija.

»Jaz?!...«

»Ti. Nosečnice čutimo utrip celega človeštva, veš to? Se ne bojiš božje jeze?«

»Jaz...« Dalje Marija ne more. Okameni.

Na hodniku zabrni telefon.

»Ta klic je zame! Ostani tu!« reče ukazovalno Anamarija in oddrsi iz sobe.

Za Lucijo so to trenutki, ko človek lahko zblazni. Sekunde. Minuta. Naenkrat se na hodniku zruši telo, Lucija komaj še ujame »niso ga ugrabili. Bil je na dodatnem letalu. Prihaja... Tudi moj otrok prihaja.«

»Zahvaljen, Jezus, otrok božji. Prinesel si milost. Tudi meni. Tudi meni... Pravočasno.« zamrmra Lucija odsotno in zmedeno, nerazumljivo.

Helena Jovanovič

Pastir lesenih ovčic

Star pastir je sedel ob ognjišču in rezljal figurice iz lesa. Precej se mu je mudilo, saj jih je moral še pobarvati pred prihodom vnučkov. Otroka bosta zelo razočarana, če jaslice ne bodo postavljene.

Pred dvema tednoma so volkovi ugrabili pastirju tri ovce, edine, ki jih je imel, in tako se je znašel v hudi stiski. A znal si je pomagati. Nekaj stvari je prodal v vasi in si kupil najpotrebnejše. »Tudi to zimo ne bom lačen.« je pomislil. Njegove roke so vztrajno delale. Iz lesa je oblikoval ovčke. Napravil jih je toliko, da v jaslicah zanje skoraj ni bilo več prostora.

Kmalu se je znočilo. »Danes je božič, k polnočnici moram,« si je rekel pastir, ko je pogledal na svojo staro stensko uro. Zunaj je bil mraz, divjal je snežni vihar in do cerkve je bilo dobri dve uri hoda. A pastir je bil vaje mraza. Njegova hiša je stala visoko na hribu, kjer je veter še bolj neusmiljeno tulil. Starček je oblekel težak plašč, se pokrnil s krzneni kapo, okoli vratu ovil topel volnen šal in se napotil v vas. Pot je bila dolga in mraz je rezal do kosti. Pastir je le s težavo hodil, saj so se mu noge ob vsakem koraku udirale v sneg.

Cerkev je bila že polna, ko je vstopil. Ljudje so peli božične pesmi, številne sveče so praznično

razsvetljevale prostor in pastir je pomislil, da ni bilo škoda napora. Pot domov je bila še težavnejša, saj je bilo treba hoditi navkreber, pa tudi nevarna. V daljavi je že slišal tuliti volkove. Končno je ves utrujen prišel do svoje hišice. Vstopil je in si oddahnil: »Danes mi ne bo več treba ven.« Ko se je nekoliko ogrel pri peči in se je ravno odpravljal spat, pa je nekdo močno potrkal na vrata. »Le kdo je ob tej uri in v takem vremenu,« se je vprašal pastir. Odprl je vrata in v sobo je stopil možak, ki je bil ves pokrit s snegom. Prosil je pomoči. Povedal je, da sta njegova žena in otrok ostala v snegu nedaleč od koč in nimata več moči, da bi nadaljevala pot, pa tudi sam je popolnoma izmučen.

Stari pastir se je ponovno oblekel in odšel ven. Čeprav je bil star, je bil še vedno močan. Ko je v snegu našel premraženo žensko in otroka, je oba dvignil in ju skoraj na rokah odnesel v hišo. Gostje so bili popolnoma izčrpani in pastir je pomislil, da so verjetno tudi lačni. Molče jim je prinesel na mizo kruha, sira in zadnjo skodelico mleka. Vsi trije so se mu zahvalili tako lepo in iskreno, da mu ni bilo žal, ker jim je odstopil tudi svojo večerjo. Postlal jim je pri peči, nato pa ugasnil luč in jim voščil lahko noč.

dalje na 12. strani ■

Majda Artač Sturman

Božična razglednica

V mestni katedrali je odbila peti ura. Delovni prostori banke, ki je bila pred dobre četrt ure videti kot gomazeče mravljišče, so se počasi izpraznili. Po ulicah so se zlivali potoki ljudi in se stekli v mestno središče.

Glavne ceste, ulice in uličice so se odevale v praznično vzdušje. Mimoidočih je bilo več kot običajno, toda vsem se je izredno mudilo, da se sploh niso ozirali ne na desno ne na levo. Neka nevidna sila, neko radostno pričakovanje sta jih gnala naprej, v center, tja, kjer je bila zbrana tisočglava množica, ki se je gnetla okrog orjaške smreke, okrašene s srebrnimi in zlatimi trakovi, živopisanimi zvezdami vseh velikosti in utripajočimi lučkami.

Danes je bil poseben dan, ali bolje, poseben večer. Sveti večer, božična vigilijska, prva božična

vigilijska v svobodi. Zato se je vse zdelo tako posebno, neobičajno, novo: tudi zrak, ki so ga dihali hiteči in zasopli ljudje na mestnih ulicah, je bil drugačen, bolj svež kot navadno. Kristalno čist, čeprav ledeno mrzel, da jim je šlo za nohte. Toda zrak svobode. Svoboda, ta tisočkrat izgovorjena in več kot stotisočkrat zamolčana beseda! Kaj je bila zanje svoboda? Na obrazih bi jim lahko bral odgovor.

Svoboda, to je nekaj opojnega, kot najboljšo vino. Če ga nisi navajen, ti lahko prehitro šine v glavo. Svoboda kot sreča, prostost — tega občutja ne moreš izraziti z besedami. Občutje, zaradi katerega so mnogi hiteli tja na glavni trg ob katedrali.

Saj so tudi prejšnja leta hiteli preko mestnega središča, toda z neko tesnobo, ki jim je obremenjevala srce. Strah jim je prešinjal vse misli. Težko je bilo tedaj iztrgati sivemu vsakdanjiku minuto zbranosti za molitev, za božično pesem, kaj šele za mašo. In vendar so se zbirali ob katedrali tudi prejšnja leta.

Letos je bilo drugače: prvo pričakovanje Otrokovega rojstva v svobodi jih je navdajalo z neizmerno eforijo. Na glavnem trgu se jih je nagnetlo toliko, da skorajda ni bilo več prostora za zamudnike. Množica je bila glasna, še posebej je bilo slišati razposajeno otroško ščebetanje, jok dojenčkov in glasno kričanje najstnikov v zguljenih in razparanih kavbojkih. Starejših je bilo manj, morda zato, ker jih je prestrašil ledeni mrzaz zadnjih decembrskih dni. Na trgu so vsi strmeli v prelivajočo se igro luči ter pričakovali napovedani nastop najboljšega mestnega mladinskega zbora, ki je bil v zadnjem desetletju dosegel najvišja priznanja na pomembnejših zahodnoevropskih tekmovanjih.

Medtem je Jan, podjeten tridesetletnik, ki se je bil pred kakim letom vrnil iz Kanade ter pred nedavnim prevzel vlogo direktorja v eni najpomembnejših mestnih bank, skrbno zaklenil svoj urad ter za seboj zapustil tehnološki labirint sodobnih alarmnih naprav. Zazrl se je v fotočelico, se pri sebi nasmehnil in pomislil, da si bo

končno le oddahnil. V miru svojega doma tam ob velikem parku in spomeniku narodnemu heroju bo lahko užival dolgo pričakovani počitek. Kajti zadnji delovni teden ga je dobesedno izmozgal. Toliko strank, toliko povpraševanja po novih obrestnih merah, toliko pogovorov in dogovorov, telefonski pozivi, pa spet intervjuji za dnevnik in tuje dopisnike. Sit je bil že vsega. Zato je dobesedno hrepenel po mirnem svetem večeru v samotni.

Ko pa je stopil v reko ljudi, ga je ta zanesla v čisto nasprotno smer. Namesto v predmestju se je skoraj nevede znašel ob katedrali. Kakšno veselje, kakšno praznično razpoloženje! Doživel je že celo vrsto božičev, toda nikjer in nikdar ni na obličju premraženih pešcev ujel tiste posebne iskricice, ki se je poigravala tu, med nagneteno množico na trgu pred katedralo.

Prerinil se je v ospredje, skoraj pod velikansko božično drevo. Pogled se mu je ustavil na dekletu, ki se mu je dozdevalo znano, vendar se ni mogel spomniti, od kod. Le kje je bil videl tisto drobno črnolasko, ki se je od mraza zibaje prestopicavala kak meter vstran od nje-ga? Pravzaprav ni bila niti več tako najstniška, kot se mu je najprej zdelo. Očitno se je bil zmotil. Ne pozna je in je nikoli ni poznal. Saj je pravzaprav poznal le malo deklet, le svoje višješolske sovrstnice.

Pobral je po spominu. Svetlolasa Vera, iskri-va Katrin, nagajiva Hana, pa spet zadržana črnolaska, ki je sanjala v zadnji klopi ob oknu. Le kako ji je bilo ime? Saj res, saj mu je bila tudi poslala v Kanado božično voščilnico. To je bilo morda pred kakimi desetimi leti, ko je bil spomin nanj med sošolci še zelo živ. Ah, da, to je bila Vlasta! Mala zasanjana Vlastica, maskota vsega razreda.

V mislih je zagledal razglednico z zasneženo pokrajino, na njej nekaj skopih, a iskrenih besed in podpis z drobno, prijetno pisavo: Tvoja predraga Vlasta. Ni pomišljal. Pomahal je črnolaski, ki mu je odzdravila s prisrčnim nasmehom.

V tistem trenutku je začutil, da bo tista božična vigilijska zanj nekaj posebnega, z upanjem, da bo iz obledelega spomina vzniknila v prihodnost.

Božična razglednica z zimsko impresijo je živela med nagneteno množico, napolnilo jo je upanje novih generacij. Vlasta je bila le iskrica, le utrinek nepričakovane in nove svete noči.

Pastir lesenih ovčic

■ nadaljevanje z 11. strani

Naslednjega jutra je pastir spal do poznega, kar sploh ni bilo v njegovi navadi. Ko se je zbudil, družine ni bilo nikjer več. Pogledal je ven in na svoje začudenje opazil, da so ostali v snegu samo odtisi njegovih stopinj. Nenadoma je zaslišal glasno meketanje. Zamahnil je z roko, saj je mislil, da ne sliši prav. Dobro je vedel, da ni v njegovem hlevu niti ene ovčke več. Vrnil se je v hišo in stopil k jaslicam. Presenečen je obstal. Vse ovčke, ki jih je izrezljal prejšnji dan, so izginile! Jezno je pomislil na družino, ki je včeraj prespala pri njem. Gotovo je ovčice vzel otrok! Pastir je bil žalosten, saj ni bilo več časa, da bi izrezljal druge živalice. Vnučka bosta zelo razočarana, saj jaslice brez ovčk niso prave jaslice. Spet je zaslišal meketanje in zdelo se mu je, da prihaja iz njegovega hleva. »To sploh ni mogoče,« je odločno rekel in ni hotel več misliti na to.

Popoldne sta prišla vnučka. Navdušeno sta pozdravila dedka in ga takoj nato zaprosila, ali gresta lahko v hlev k ovčkam. Ded jima je hotel povedati, da so mu živali raztrgali volkovi,

otroka pa sta že stekla ven. »Dedek, koliko ovčk imaš! In kako so lepe,« sta zaklicala otroka. Pastir ni vedel, kaj naj reče. Najprej je pomislil, da se vnučka norčujeta, v tistem trenutku pa je spet zaslišal meketanje. Tudi sam je stopil proti hlevu, odprl vrata in — začuden obstal. V hlevu je bilo res polno ovc. Pastir jih je preštel: bilo jih je natanko toliko kot tistih, ki jih je izrezljal iz lesa. Bil je ves iz sebe od veselja, nenadoma pa ga je zaskrbelo: »S čim jih bom pa hranil, ko pa imam krmo komaj za tri ovce.« Ko pa je pogledal v senik, je videl, da je do vrha poln sena.

Tedaj se je spomnil na družino, ki je prenočila pri njem in razumel, da je bil nagrajen za to, kar je storil. Dedek in vnučka so se nato vrnili v hišo. Otroka sta stopila k jaslicam. Zelo so jima bile všeč figurice svete družine in pastirjev. »Zakaj pa nisi napravil ovčk,« sta vprašala. Dedek jima je povedal, kaj se mu je zgodilo, in ko je govoril, sta se v srcu vseh nase-lila mir in ljubezen do ljudi in narave. To je bil pravi božič.

Počastitev treh...

■ nadaljevanje z 9. strani

naj rečem tako, splošne veljave, druga pa bolj moja osebna.

Gre pri prvi za spoznanje, da je Ubald Vrabec eden izmed primorskih kulturnih osebnosti, ki je kljub neobvladljivi premoči slovenskih oblastnikov onkraj in tokrat meja znal biti zvest sebi, medtem ko je bila za druge prva kariera in z njo združeno blagostanje. Danes Ubald Vrabec nima ne udobja kot naši nekdanji voditelji proletariata ne dače na Krasu ne garaže z avtomatičnimi vrati — in mislim, da zaradi tega njegovi prsti vseeno živahno drsiijo po klavirskih tipkah. Bo pa poleg drugih madežev ostal tudi ta na listinah ljudi, ki so imeli polna usta za priseg o vrednosti delovnega človeka. Skladatelj in zborovodja Ubald Vrabec je viden in otipljiv dokaz njihovega lažnega odrešiteljstva in njihove omejenosti, ki jo je definitivno diagnosticiral že Srečko Kosovel v začetku stoletja.

Naslednjo in sklepno misel pa bi posvetil intimnim srečanjem s prijateljem Ubaldom v njegovi bazoviški sobi, kjer sem bil med klavirjem in knjižnimi policami seveda pred enim sogovornikom, v resnici pa pred celim zborom. In to ne samo zaradi močnega organa, kateremu je odmevalo brnenje okenskih šip, ampak predvsem zaradi argumentov, ki so se porajali in hkrati prepletali, da si občudoval njihovo prehitevanje in, kljub le-temu, logično zapovrstje. Da, nimalokrat sem si na tihem priznaval, kako vsestransko je moj sogovornik razgledan, kako zadeto ocenjuje, kako neusmiljeno in hkrati pravično odklanja. Ne samo enkrat pa sem obžaloval, da nimam s sabo skritega magnetofona zato, da bi

posnel tiste temperamentne sodbe in obsodbe gromovnika, ki je operiral z neizpodbitnimi silogizmi, potem pa se spet in spet krohotal nad razgaljeno lažjo in poniglavostjo. In mislim, da me je od vseh njegovih življenjskih modrosti, ki jih je nizal brez predaha, najbolj zadela tista, ki jo je izrekel z mirnim in resnim poudarkom: »Ti, če so ti ljudje, s katerimi imam opraviti, Slovenci, potem izjavljam, da jaz nisem Slovenec.«

Da, to je bila ugotovitev, ki ji, kot je bila grenka, nisem mogel oporekati, saj jo je izrekel glasbenik, po katerem bo ostalo slovenskim ljudem neotipljivo bogastvo duše in duha. A če je tako, potem je nekaj bistveno zgrešenega v našem početju, potem je Vrabec s svojo človeško in umetniško postavbo danes, ko ga skromno slavimo, tudi izziv za naše občestvo.

Izziv za potrditev tistega dostojanstva, brez katerega so naša prizadevanja nevredna in jalova, a takšna so, žal, večinoma bila v tem pojnem času.

Dragi Ubald, naj ti bo v zadoščenje, da zgodovinski razvoj potrjuje tvoje poglede, mi pa se ti zahvaljujemo za vse, kar si lepega poklonil občestvu. V imenu slovenske kulture in svojem lastnem ti iskreno želim — še ad multos annos!

V spomin na kiparja Z. Kalina

V Ljubljani je novembra za srčno kapjo v starosti 79 let umrl znani slovenski kipar Zdenko Kalin. Z vrsto zelo subtilnih, prefinjenih skulptur je obogatil sodobno slovensko kiparsko umetnost.

Rodil se je v Solkanu na Primorskem. Leta 1934 je doštudiral na akademiji za likovno umetnost v Zagrebu.

S svojim bratom Borisom se je začel uveljavljati že v prvi Jugoslaviji, vendar je ustvarjalno zaživel predvsem po drugi svetovni vojni. Od leta 1948 pa vse do upokojitve v letu 1978 je bil profesor na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je bistveno vplival na novi slovenski kiparski rod.

Prvič je pritegnil pozornost širše javnosti že leta 1937, ko je v okviru kluba neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov razstavljal v takratnem Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. Tedaj

se je naslonil na dosežke francoskega in drugega zahodnega kiparstva. Iz tega časa je Gregorčičev spomenik v Ljubljani.

Ze leta 1942 je ustvaril zelo subtilno, nežno figuro Pastirčka. 1. maja 1946 so jo postavili v ljubljanski Tivoli. Postala je neke vrste razpoznavni znak slovenskega kulturnega utripa in sodi k najpopularnejšim slovenskim likovnim spomenikom.

Zdenko Kalin je med leti 1951 in 1960 izdelal impresivni kiparski cikel, ki ga je imenoval Otroške igre. Poleg tega je oblikoval več pomembnih portretov znanih Slovencev.

Je avtor agresivnega Kidričevega spomenika ob Cankarjevem domu v Ljubljani, o katerem pa se mnenja razhajajo. Sodeloval je pri oblikovanju protifašističnega spomenika pri Sv. Urhu ter portala slovenske skupščine, prav tako je z lirično silo izdelal partizanski spomenik na ljubljanskih Zalah. Prejel je več vidnih priznanj. Bil je tudi redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Lev Detela

NOVICE

Zagrebski nadškof, kardinal Kuharić je po vatikanskem radiu zahteval rehabilitacijo svojega predhodnika, kardinala Stevinca, ki je bil po vojni obsojen na dolgo zaporno kazen in nato konfiniran v rojstni vasi, kjer je tudi umrl.

—o—

V vrstah koroških Slovencev je nastala nova vrzel. Umrl je ekonomski svetnik Ignac Domej, ki je bil 20 let podpredsednik Narodnega sveta koroških Slovencev. Star je bil 70 let.

—o—

Vse kaže, da se bliža kapitulacija zadnje komunistične trdnjave v Evropi — Albanije. Po hudih nemirih v mnogih mestih se zdi, da se postopno uvaja večstrankarski režim.

**Beri - širi - podpiraj
"NOVI LIST"**

SSG gostovalo v Leningradu

Ansambel Slovenskega stalnega gledališča se je v prejšnjih dneh vrnil z gostovanja v Leningradu, kjer je bil gost Teatra Komissarževskaja Tržaški gledališčniki so v tednu dni odigrali pet predstav: trikrat so nastopili s »Stričkom Vanjo« A. P. Čehova, dvakrat pa s Cankarjevo Lepo Vido, predstavama, ki sta v zadnjih letih požele največ nagrad in priznanj. Vseh pet večerov je bilo nadvse lepo obiskanih (in to v času krize, ki je zaznavna na vsakem koraku, ni nepomembno), igra naših umetnikov pa je bila nagrajena z izjemno dolgimi, več kot prisrčnimi aplavzi.

Reakcije na uprizoritvi, kot je bilo pričakovati, so bile različne. »Striček Vanja« v režiji Dušana Jovanoviča je občinstvo šokiral, pretresel, a zbudil tudi vrsto predvidljivih pomislekov, ki jih je silovita Jovanovičeva interpretacija doživela že tudi pri nas. Še najbolj kri-

tični teatrologi pa so ji morali priznati visoko profesionalnost in ustvarjalno iskateljstvo. »Le-pa Vida« pa je bila deležna navdušenega sprejema in izrazov nedeljenega občudovanja kot nekaj novega, povsem neobičajnega, enkratnega.

Gostovanje SSG v Leningradu, katerega je omogočilo Ministrstvo za turizem in prireditve, je bilo pravi gledališki praznik in za marsikoga tudi nepričakovano odkritje, pomeni pa pomembna uveljavitev slovenske umetnosti, ustvarjalnosti naše narodnostne skupnosti in samega mesta Trsta.

—o—

V Kulturnem domu v Trstu je bila v nedeljo, 16. t.m., 25. jubilejna revija Zveze cerkvenih pevskih zborov s Tržaškega. O reviji homo obširneje poročali v prihodnji številki.

FARCO s.r.l.
FINE CHEMICALS

34132 TRST
Ul. del Lavatoio 4
Tel. (040) 65134/5
Tx: 461012 FARCO I
Fax (040) 69490

PETROLKEMIJA
KEMIJA
FARMACEVTIKA

Filiala v Gorici:
Ul. Trieste 160
tel. (0481) 20769

Vseslovenska...

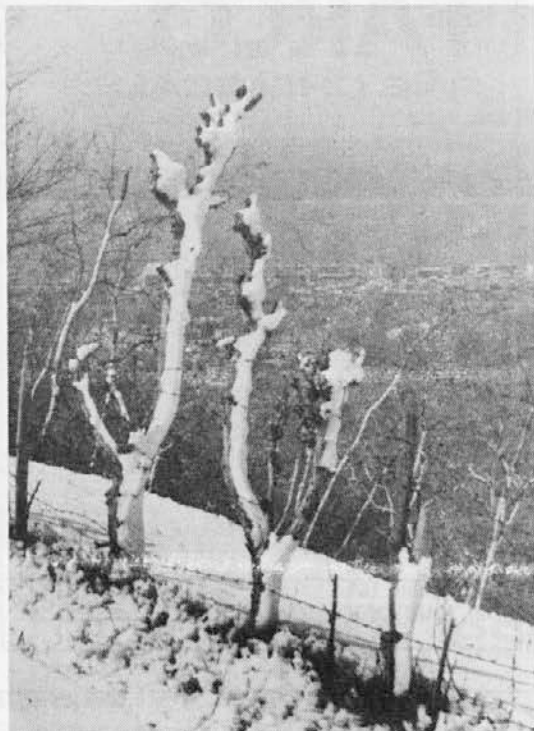
■ nadaljevanje s 3. strani

Svetovni slovenski kongres je predvsem dolgoročno zamisel. Kot taka ne more biti v ospredju družbenih dogajanj ob vsakem, pa še tako pomembnem premiku v slovenski družbi. Njegova naloga je v tem, da te premike spremlja in tako je tudi v stališču o plebiscitu iniciativni odbor za Svetovni slovenski kongres poudaril zgodovinski domet tega dogodka, vendar je, kot povezovalc Slovencev doma in po svetu, angažiran predvsem za pripravo prvega zbora, ki bo konec junija v Ljubljani in na katerem bo formulirana ustanovitev slovenskega kongresa.

Priprave napredujejo, pa čeprav s potrebno previdnostjo, saj je še zlasti v prekoceanskih deželah zelo težko po 45 letih strogega ločevanja vzpostaviti sodelovanje med posameznimi organizacijami. Kljub temu so bili ustanovljeni že odbori v številnih državah in mislim, da lahko mirno trdim, da bo prvo zasedanje uspešno.

Kar pa zadeva nas, mislim, da je taka vseslovenska povezava potrebna in koristna tudi za Slovence v Italiji. Tudi mi smo sestavni del slovenskega naroda in od take široke povezave lahko imamo samo korist.

Z deželnim poslancem Brezigarjem se je pogovarjal D. L.

Z MANJŠINAMI V EVROPO!

■ nadaljevanje z 2. strani

žav, ki jo danes nakazuje obstoječi sistem evropskega združevanja. Tu gre po našem mnenju za nekaj veliko več. Posebej še danes, ko se nekdanje države vzhodne Evrope z upanjem in pričakovanjem ozirajo na novo politično Evropo. In to ne več samo v Evropo dvanajsterih, ampak v novo veliko in res skupno Evropo!

—o—

ZNAMKE VSEH VRST!

Nadaljuje se zbiranje znamk za slovenske misijonarje, vsem dobaviteljem želim tudi v njihovem imenu, blagoslovljen Božič in srečno Novo leto 1991.

Saksida Franc, via Biasoletto št. 125
34142 Trst - Trieste - Italia

ŠPORT

O zamejski košarki in odbojki

Po desetletnem obdobju sta zamejska košarka in odbojka ponovno prišli na stare tirnice, ko ni bilo vrhunske ekipe, ki bi se odločno ločevala od vseh ostalih. Uspešne sezone Jadrana in Mebla pa so vendarle spodbudile naš šport, tako da je povprečna raven naših ekip bistveno višja od tiste izpred 10-15 let. Zaključila se je pač (upajmo le začasno) faza združevanja in pričela druga, ko se več slovenskih ekip enakovredno kosa med sabo. Tako imamo letos kar pet slovenskih ekip v košarkarskem promocijskem prvenstvu in štiri v ženski C ligi (C-1 in C-2). Številni derbiji so tako vzbudili novo zanimanje med navijači, ki precej množično sledijo svojim ekipam. Nedvomno je zlasti Jadranova publika pustila globoko vrzel, ki jo je sicer le deloma napolnjujejo naši derbiji.

Če se za trenutek ustavimo pri moški košarki, lahko ugotovimo, da je letos Jadran našel pravo dimenzijo za svoje mlado moštvo. Zelo častno nastopa v C ligi in z borbeno in agresivno igro zaslužen zaseda zgornjo polovico lestvice. Kot vemo, so ekipo zapustili vsi dolgoletni stebri moštva (razen Čuka in deloma Sosiča), ki trenutno poskušajo svoje moči v prvem italijanskem prvenstvu. Resnici na ljubo pa imajo na žalost tu povprečno vlogo, na katero po dolgih letih Jadranovih triumfov niso bili navajeni. Pri sedanjem Jadranu imajo mladi igralci možnost, da pridejo na površje. Poleg potrditve Davida Pregarca sta po našem mnenju doslej prijetno presenetila tudi Robert Paulina in Aleks Smotlak. Vsi smo vedeli, da bo generacijska zamenjava Jadranovcev travmatična, tako da nas padec kvalitete v zadnjih letih ne sme pretirano presenetiti. Kažejo pa se že znaki, da je začela ekipa ponovno rasti, kar daje dobro upati za bodočnost. Za naprej pa bo potrebno pogosteje vključevati mlajše perspektivne igralce, tako da ne bomo čez nekaj let prisiljeni zamenjati celotno moštvo.

Dve prvenstvi nižje od Jadranovega je promocijska liga, v kateri igra letos Kontovel vodilno vlogo. Razpolaga s skupino izkušenih košarkarjev, ki že vrsto let nastopajo v tem prvenstvu in ki imajo tudi izkušnje z Jadranom. Prestop v D ligo se nam zdi povsem uresničljiv in zelo zaslužen za to društvo, iz srede katerega je izšlo že toliko odličnih košarkarjev, ki so ponesli slovenski šport daleč po Italiji. Poleg Kontovela so še ekipe Sokola, Bora in Cicibone, ki pa igrajo več ali manj podrejeno vlogo.

Pri ženski odbojki imamo v prvenstvu C-1 dve lepi, mladi ekipi, ki potrjujejo svojo rast in bodo v bodoče nedvomno dosegle zavirljive rezultate. Ekipa Bora, ki je sestavljena iz nekaterih izkušenih igralk in drugih zelo mladih in perspektivnih, se po lanskem skromnem prvenstvu, poteguje letos celo za prva mesta. Z druge strani pa je Sloga, novinec v ligi, sicer mlada,

a zelo samozavestna skupina igralk, ki bi morala brez večjih težav ostati v ligi. Ligo nižje nastopata Sokol in združena ekipa iz Sovodenj, prva v zgornji, druga v spodnji polovici razpredelnice. Nabrežinke bi lahko z večjo kontinuiteto zasedale sam vrh, saj so letos dokazale, da ne zaostajajo za nikomer. Začetek prvenstva pa je bil dokaj težaven za sovođenska dekleta, ki so nerodno izgubila nekaj tekem.

Čeprav danes prisostvujemo veliki konkurenci med samimi slovenskimi društvi in obžalujemo skupno vodilno ekipo tako v odbojki kot v košarki, gre podčrtati, da imamo precejšnje število mladih zelo perspektivnih športnikov. Upamo le, da v bodočnosti ne bo sleherno slovensko društvo ljubosumno razpolagalo s svojimi talenti, ki se bodo razigrali v dobri zamejski konkurenci, vendar v še vedno povprečnih italijanskih prvenstvih, pretesnih za nekatere naše odlične košarkarje, ki spadajo v sam vrh košarkarskega naraščaja v Italiji.

m. a.

Zagate našega jezika

ENOGLASNO ALI SOGLASNO IZVOLJEN?

Naši ljudje presedijo veliko svojega časa pri raznih sejah, občnih zborih, sestankih itd. Ko o tem poročajo sredstva javnega obveščanja, pogosto napišejo, da je bil gospod »ta in ta« *enoglasno* izvoljen za predsednika, tajnika ali blagajnika. Poročevalec je najbrž hotel povedati, da so na seji vsi odborniki glasovali za gospoda X.Y., izrazil pa se je tako, kot da bi bil samo *eden* glasoval zanj. V duhu slovenskega jezika pravimo, da je bil gospod X.Y. *soglasno* izvoljen. Edino to je pravilno in tudi ustreza pravemu namenu poročevalca. Še kak primer: V našem gledališču so *soglasno* (ne: *enoglasno*) sklenili, da se delo uprizori. *Soglasno* (ne: *enoglasno*) so sprejeli predlog o nakupu nove opreme za športna društva. Z njegovim načrtom o gradnji stolpnice niso bili vsi *soglasni* (ne: *enoglasni*). Vendar pa: *Pesem o svobodi je zadonela enoglasno*. V prenesenem pomeni: Peli so tako usklajeno, kot da bi se slišalo *en sam mogočen, ubran glas*.

R. Petaros

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

David Pownall

MOJSTRSKA LEKCIJA

Režija Mario Uršič

v petek, 21. t. m., ob 20. uri ABONMA RED K

Narodna in študijska knjižnica

želi svojim obiskovalcem
srečno novo leto 1991

Božič 1990

■ nadaljevanje iz 1. strani

hoteli zastreti svetlobo. Ta je vedno zmagovala nad vsako pooblačitvijo. Pa mar ni po tisočdevetsto letih zagrnila svet posebno odvrtna noč? Mislim na naše stoletje, ki se izteka in ga ne objokujemo. Mar nismo po dvatisoč letih vnovič kakor v resničnem, zgodovinskem betlehemskega svetem večeru? Bog daj, da bi vsi sprejeli in ohranili oznanilo in sporočilo ter vabilo svete betlehemske noči: »Pojdite v Betlehem in našli boste Dete v plenice povito in v jasli položeno!« Jaslice so čudež ponižnosti, poleg ljubezni do človeka. V čem se je človeštvo pregrešilo, da je zašlo v stoletno noč naše dobe? Pregrešilo se je v napuhu. Kam nas je ta pripeljal? Zdaj je menda dovolj razočaranja nad maliki, ki so se rodili ali izrodili iz ideologij, potem ko so bile te spočete v bolnih možganih.

Pred skoraj 50 leti je Herodova zmota vdrila na bojni pohod po slovenski zemlji s pozivom na rušenje vseh dotedanih miselnosti in struktur, z domišljavo himno o »pionirjih ter inženirjih, ki gredo nov svet gradit.« Kakšen bi bil ta »novi svet«, smo izkusili do mozga — in smo ga danes zavrgli. Ljubša postaja spet angelska pesem »Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem ...«.

Katerim ljudem? Tistim, »ki so blage volje«. Tako se glasi prevod iz grškega izvirnika. Ta pa daje možnost enako za pogojni kakor za oziralni stavek. Izvirnik moremo enakovredno prevajati ali vsaj smisel tolmačiti tudi takole: »... mir ljudem, če so blage volje.« Kdor ne sprejme nadnaravne veljavnosti svetonočnih nauk, kdor je zqubil dar vere, ni deležen miru, nima v srcu miru, ne more ga deliti drugim, ne more ga zanotovati družbi, če ji tajni veljavnost božičnega sporočila.

Naši dnevi, oddaljeni dvatisoč let od betlehemskega oznanila, silijo k razmišljanju o tem, kar zdaj dramatično doživljamo. Za nov, obetavni dan že zvonovi »zvonijo in na delo budijo ...« Na delo, da! Koliko truda čaka fante na vasi, ki pojejo, da je nocoj lep večer in da bo jutri veder dan.

Ne delajmo si utvar! »Zmota se mora do konca izdivjati«. Tako nas je slovesno opozarjal slovenski modrec duhovnik dr. Jakob Ukmar že leta 1942. Kako se njegovo opozorilo danes vrača v spomin! Hkrati s spoznanjem da »kopriava nerada pozebe«, kot pravi ljudska modrost. Ogromno je še zaslepljenosti, zagrizenosti, strasti, izkvarjenosti.

Kdor je blage volje, krščanskih misli, ne bo ostal le pri čustvenem uživanju božične poezije, ampak bo z blago besedo in z dejanji ter z lastnim zgledom oznanjal naprej in naprej vsebino betlehemskega lepega večera.

Naj mi zopet posodi besedo slovenski pesnik: »Na delo tedaj, ker resnobni so dnevi, a delo in trud nam Bog blagoslovil!«

—o—

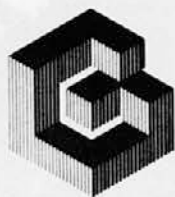
SLOVENSKO DOBREDELNO DRUŠTVO se zahvaljuje vsem podpornikom in prijateljem za pomoč pri nabiralni akciji in jim želi vesel božič in srečno Novo leto.

S M Re K K

26. decembra **ŠTEFANOVANJE** v Devinu s **Happy Days**

31. decembra **SILVESTROVANJE** v Kulturnem domu v Gorici.

Vstop samo z vabili.

GRADIS

IZVAJA GRADBENA IN
VZDRŽEVALNA DELA, SERVIS
IN SORODNE DEJAVNOSTI

TRST - Ul. Machiavelli 14 - Tel. (040) 364505
Telex 461135 - Fax (040) 362907

Švara S. & Masten S.

avtomehanična delavnica
karoserijska popravila - avtoodpad

Sesljan (avtocesta) - Tel. (040) 299768
Rešujemo vse vaše avtomobilne probleme

terpin

IMPORT — EXPORT

D.D.

Gorica, Duca d'Aosta, 42
Tel. 0481/32321 - Telex 460682 I
Fax 0481/31622

Agraria: Gorica, Carducci, 47
Tel. 0481/32321

Elektro: Gorica, Mameli, 3
Tel. 0481/32321

Trst, Brigata Casale, 3
Tel. 040/827757

SLOV

d. z o. z.

Sedež:
ul. Duca d'Aosta, 42 - 34170 Gorica
Tel. 0481/532380 - Telex 460682 I
Fax 0481/31622

Filiala:
ul. Valdirivo, 36 - 34132 Trst
Tel. 040/60824

Razmišljaš kje preživeti Silvestrov večer? Ne veš, kje naj se zberejo tvoji otroci in mladina? Za vas vse bo poskrbel

ODBOR GORIŠKIH STARŠEV

v različnih prostorih Katoliškega doma: telovadnica, mala dvorana, atrij. Kmalu bodo na razpolago osebna vabila. Večer bomo preživeli med znanci in prijatelji, prostora bo dovolj za vse, cena nadvse konkurenčna, srečolov ... Računamo na tvojo prisotnost. Obvesti še prijatelje in znance. Tvoje zaupanje bo nagrajeno tudi z dobro postrežbo in zagotovljeno zabavo.

Informacije in vabila v Katoliški knjigarni v Gorici.

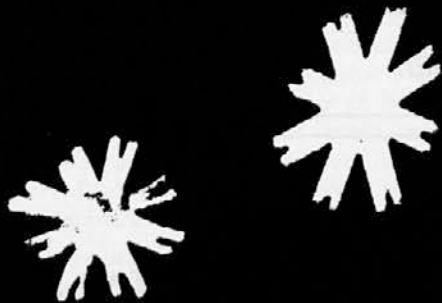
Katoliška knjigarna - Gorica

Z NOVO UPRAVO SLOVIMPEX

nudi odjemalcem vse, kar učenci in dijači potrebujejo za šolo; ima bogato izbiro pisarniških potrebščin; ima na razpolago najnovejše slovenske knjige; je bogato založena z devocionalijami in vsemi na'božnimi predmeti.

Gorica, Travnik, 25 — Tel. 0481/84407

VESEL BOŽIČ SREČNO NOVO LETO 1991

KMEČKA BANKA - GORICA

KMEČKO-DELAUSKA
POSOJILNICA V SOVODNJAH

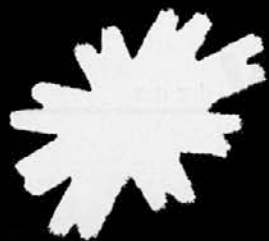
KMEČKO-OBRTNA HRANILNICA
V DOBERDOBU

POSOJILNICA OPCINE

HRANILNICA IN POSOJILNICA
NABREZINA

TRZAŠKA KREDITNA BANKA
d.d. - TRST

DESIGN GRAFICENTER - FOTO KALIN

France Bevk **HUDA URA**

VI.

Bil je že svetel dan, a ni še bilo sonca na hribih. Jutranji hlad se je umikal toplejšemu zraku ... Delavci so se usuli pred hišo. Možje so počasi krenili za hlevom v hrib. Preden pridejo v senožet, bodo zadnji, ker mladi hodijo hitro. Tine se je trudil, da bi hodil z Zalko. Pa je stal že Pavle ob njej. Klobuk si je bil potegnil globoko na oči, ki so mu izzivalno bliskale izpod krajcev. Ali se mu posmehuje zaradi sinočnjega bega? Ne, Zalka se ga ni otapala. Niti sence kakega podsmeha v zenicah! To ga je olajšalo. Krenila sta navkreber, hodila naglo, hitreje kot drugi. Prešla sta polje, že sta bila v rovutih, ki so se vlekle do gozda.

Tine ni prezrl, kako se je Pavle tiščal Zalko. Hodila sta skoraj z ramenom ob ramenu. Pavle ji je govoril na uho, a ona se je zvenceče smejala. Nato je Zalka tekla. Fant je z dolgimi koraki hitel za njo. Nihče bi ju ne mogel dohajati. Dvigala sta se više in više, med gabre in med hraste, med leskove grme ... Včasih sta popolnoma izgubila.

»Zlodej!« je Tine iztisnil skozi zobe.

Spočetka se je trudil, da bi ju dohajal, a je omagal. Zmanjkovalo mu je moči. Zal-

kin razbrzdani smeh mu je blodil kri. Stopal je med zadnjimi, počasi, noge so se mu vdirale v mah. Povesil je glavo. Udje so bili težki, ko da so iz svinca. Še težje so mu bile misli.

Odganjal jih je. Odganjal je tudi občutke. Toda bili so ko strahovi, ki so se mu vračali vedno znova. Če bi mu bilo karkoli tako zelo pri srcu, bi bil sočno zaklel, pljunil in se vrnil. Zdaj pa ne! Ne toliko zaradi dekleta. Do nje je čutil prav tako kot sinoči. Zaradi Pavleta. Zaradi vroče želje, da bi si glede Zalko prišel na jasno.

Če bi bil Mohor zdrav, bi Tine morda pozabil to deklet. Saj je pozabljal dom, vse, le dekleta ne ... Dom! Koča in nekaj kosov zemlje, trije lazi. Med vojsko, ko so se vojaki dan za dnem usipali čez hribe, se je bila sestri zgodila nesreča. Kam bi se dela z otrokom, ko ni mogla pričakovati dote? »Imej ti vse skupaj, če veš s tem kaj početi ...« se je odpovedal domači revščini. Vzela je invalida. Vse, kar je Tineta še vezalo na kočjo, je bilo ležišče v šupi in skrinja pod streho. Če bi ga ne bila zadrževala misel na Zalko, bi bil že odšel čez hribe in se ne povrnil več ...

Ves čas, ko je težko prestavljal noge in trpko mislil, mu je plavalo deklet pred oč-

mi. Potisnil si je klobuk na tilnik in pogledal navzgor. Ni je bilo več videti. S Pavletom je bilo že izgubilo v gozdu, ki je delil rovte od senožeti v vrhu hriba. Tudi ostali fantje in dekleta so bili že stopili med debla. Zaostalo je bilo le močno deklet širokega oprsja in debelega vratu. Klečalo je pred nekim grmom in zobalo borovnice.

»Midva sva za vkup, ki težko hodiva,« mu je pokazala od borovnic modre zobe.

Fant jo je pogledal po strani in nekaj zamomljal. Bila je Lizabeta; z materjo sta gostovali v Ruparjevi pajštvi. Prejšnja leta je služila pri Mlakarju, zdaj je bila doma; lovila je dnine. Z materjo sta bili večkrat lačni kot siti, pa je le imela napeta lica in močne roke. Njena družba mu je bila zdaj neprijetna, rajši bi bil sam. Če je prejšnja leta kdaj delal pri Mlakarju, se mu je rada prismojila. Nekoč mu je bila pisala razglednico, a jo je raztrgal. Nemirne misli so mu švigale ko strele ... Dà, ko sta bila še otroka, sta se skupaj igrala. Doraščal je med vojsko. Vojaška služba v nekem laškem mestu. Dekleta ga niso posebno marala. Prerad je zameril, preveč je bil kot ogenj. Pa kaj mu je bilo za to! Po značaju ni bil kak vrtoglavec, mislil je le na Zalko. Vesela in razigrana — oči so se mu pilepile nanjo. Plesal je z njo, a roke je niso mogle izpustiti. Sladko, a hkrati grenko se mu je razlivalo po udih.

(Dalje)